

Фото Петра Гончара

З Божою допомогою і завдяки старанням просвітян газета «Слово Просвіти» починає своє нове життя. Віднині це всеукраїнський тижневик, що ставить собі за мету якнайширше висвітлювати істинний стан речей в політиці, економіці, культурі, не дублюючи інші видання, а шукаючи своїх творчих шляхів, своїх завдань. В чому ми їх бачимо? Міжкланові війни, суспільні, політичні, економічні потрясіння, нові технології, пе-

реорієнтація моральних і художніх цінностей, криміналізований побут, скандали, «смажені» факти і таке інше — все це вповні насичує сторінки численних сучасних видань, які виходять в Україні і світі. До того ж це, здебільшого, російськомовні видання. Ми не збираємося дублювати ці газети і журнали, або в чомусь наслідувати їх. Бо самі, як читачі, втомилися від цих потоків негативу, що ллються на наші уми і душі, зневажаючи при цьому усе те, що є людського в людині. Нам, українським читачам, перенасиченим подібною інформацією, бракує видання, котре б разом з читачами шукало і знаходило відповіді на вічні питання — що є світ, що є людина, навіщо ми живемо саме в цей час, на цій землі, у цій державі. Нам усім бракує видання, яке людське життя мало б за найвищий скарб, найбільшу цінність.

Людське життя — як вимір нової епохи і політичних пошуків;
людське життя — одиниця справжності демократичних перемін та економічних перетворень;
людське життя — зв'язок між минулим і майбутнім, старістю і дитинством, генієм і бездарністю;
людське життя — це «ти», «я», «ми» — разом народ;
людське життя — шлях від колиски до труни, від забуття до шани, від розпачу до віри!

Тижневик «Слово Просвіти» творитимуть журналісти і письменники, в Україні та за її межами відомі; їхні імена складуть честь будь-якому виданню, оскільки кожне з них є своєрідною візитівкою сучасної української політики, економіки, літератури, мистецтва і їх представництва у світі. Та не вони будуть героями газети — їхня праця спрямована на висвітлення пересічного громадянина України, його характеру, долі, вдачі, життя, віри, переконань та уподобань. Саме це робить наше видання цікавим не лише масовому читачеві, а й підносить його до рівня представницького, що в повному обсязі несе інформацію світові про український народ, його самобутність. «Слово Просвіти» — це газета діалогів, державотворчих ідей, спрямованих на консолідацію нації, пошук і підтримку справ-

жнього українського лідера, це антологія позитивних прикладів, суспільних проявів, громадських ініціатив, спрямованих на утвердження України в Україні і в світі.

Не всі наші герої поки що відомі широкому загалові, та кожен із них цього вартий. Отже, праця творчого колективу присвячена відкриттю цих імен, їх утвердженню і становленню. Успіх будь-якої справи неможливий без участі в ній особистості, людини-творця. Для них і про них наше видання. Саме тому в центрі будь-якої проблеми, будь-якої теми — людина. Девіз нашої газети «Без мови немає нації!» — залишається незмінним. Ми переконані, що саме державна мова має сконсолідувати народ, і робитимемо все для того, аби зі шпальт «Слова Просвіти» говорила Україна: звучала мова літературна, мова наукова, мова народна. Наша газета — газета мовців у всьому розмаїтті української мови.

Новинки літератури, кіно- та театральні огляди, мовні проблеми, дитячі й тематичні сторінки, гумор, народна медицина, екологія довкілля, тіла і душі, різноманітні конкурси, розваги, тести, — кожен наш читач матиме поживу для розуму, серця і польоту уяви.

Сподіваємось покращити художнє оформлення газети: запрошуємо на сторінки газети відомих фотомайстрів та аматорів, зробимо все для того, аби створити серію фотопортретів нашого сучасника, українця третього тисячоліття.

Отож, просимо долучатися до творення нашого тижневика. Ми — газета діалогів, нам цікава ваша думка і ваша присутність. Найголовніша наша мрія — означити своє видання фразою: «Наша газета завжди поділяє думки своїх читачів і захищає їхні інтереси». Тож працюймо разом в ім'я цієї ідеї, яку можна сформулювати ще й так: єдина держава, єдина церква, єдина мова — для вільної і щасливої людини.

Звертаємось до всіх просвітян, до сільської та технічної інтелігенції, до представників творчих спілок, до політиків, до всіх українців — чоловіків і жінок, старих і дітей, жителів столиці, обласних міст, далеких сіл і промислових містечок: спробуймо разом створити газету людей! Без вас неможливе наше існування. Бо ви — наше натхнення, наше сумління, наш творчий пошук. Підтримаймо одне одного! Не будьмо байдужими і самотніми, не лишаймося наодинці зі своїми проблемами. Час прийшов і настала пора творення загальноукраїнської газети людей.

З вірою, надією і любов'ю

Любов ГОЛОТА,
головний редактор «Слова Просвіти»

ЦЯ ПЕРЕМОГА — НАША!

Скільки їх, забутих і пошанованих обелісків, могилок, братських могил на українській землі? Скільки їх, ще живих, тих, хто пройшов півсвіту і повернувся в Україну, вжахнувшись її розбитості, переораності, перевернутості вогнем Другої світової?! Де вони, вдови і сироти солдатські, що, мов чорні воли впрягалися в плуга і тягли, і тягли його аж до горизонту нинішнього дня, за яким мріялася вільна, незнищенна, рідна і багата Україна, заради якої й здобувалася Перемога?! Ні, не багатством офіційних пам'яників і пишнотою офіційних вінків вимірюється наша пам'ять, не тими ста грамами горілки і мискою каші від різних комунолігархічних партій вимірюється наша вдячність! На неї не вплинуть ті, хто претендує на істину в останній інстанції, коли йдеться про УПА чи про тих, хто перебував на окупованій території. І пам'ять, і вдячність у тому болеві, яким щемить серце при згадці про обрубані і кинуті під колеса війни гілки родового дерева кожного українця. Вони — у відчутті особистої вини за непошанованість кожної душечки солдатської з безіменних могил, бо треба стати президентом, аби знайти могилу безвісти зниклого у вирі війни батька; вони — у безсиллі нашому проти тих, хто, користуючись нестатками в Україні, жене на майдани хворих, зне-

долених людей під червоними прапорами, переконуючи їх, що в їхніх кволих руках — саме той прапор, прапор Перемоги... І ще одна крайність — з'явилися дослідження, які намагаються принизити участь України, її біди, її героїв у Великій Вітчизняній війні. І це замість того, аби створити цілі історичні інститути і вивчати, доки є живі свідки, все до коми, до титла — скільки ратної праці, скільки крові влила Україна у Перемогу!

Так, це велика Перемога. І це наша Перемога, українці! В ім'я наших батьків-фронтовиків, ровесники нинішніх роковин Перемоги, робімо все для того, аби пам'ять про неї передалася і дітям, і онукам нашим. Хай знають історію, і тоді їм буде зрозумілий зміст цього солодкого, цього гіркого сло-

Фото Валерія Орлова

ва. Бо хто втрачає пам'ять, тому загрожує здобуття гіркого, убивчого досвіду...

З днем Перемоги, фронтовики! Здоров'я Вам і літ міцних! З днем Перемоги, українці! З днем великої Перемоги, велика Україно!

Трохи історії з політикою

Цього свята нам, українцям, як і справіку сповідували культ матері, явно не вистачало. Не могло його замінити і 8 березня — день жінки-трудівниці, придуманий комуно-феміністкою Кларою Цеткін на честь власного дня народження і веселого свята Пури. Виходило знов, як не в людей: весь християнський світ вшановував жінку за її благословенну суть — материнство, за небесний дар, що колись подарував нам Бога, а ми, в нашій совдепівській кучі, — за суспільну функцію робочої сили, дешевої і безвідмовної. Всі ми добре знаємо (а коли забули, то нагадаємо), що за тим хваленим, роздутим лукавою комуністичною ідеологією, трудовим ентузіазмом жінок (до речі, наших бабусь і матерів) стояв жорстокий примус, державна кріпаччина — на заводах і фабриках, колгоспна — по селах. Жінки не мали права на декретну відпустку по догляду за дітьми, не кажучи вже про лікарняні. Країні потрібні були хліб, сталь, вугілля, але — не діти. І це скидалося на геноцид. Чи не тому в моєму повоєнному селі, вибитому війною, була тільки одна багатодітна сім'я, на яку косо поглядало сільське начальство і ударниці колгоспної праці. А коли дійшло до пенсії, то тітці Олександрі нарахували 12 керебе з копійками, бо «не хватало вихододнів».

Я не пам'ятаю своєї мами молодістю: з весни до осені вона з досвітку до півночі гарувала на своїй 12-гектарній нормі буряків, а зимою — на токах і кагатах. Але добре пам'ятаю, як у жовтні по пояс у воді з тихої річечки, що вже бралась гострим льодком, солдатські вдови і дівчата, женихів яких вибито на війні або забрано у ФЗО, вибрали вимочені коноплі (які потім всю зиму терли, чесали, пряли на кропів'яні мішки для колгоспу), а берегом походжав бригадир в ялових чоботях і галіфе. Бракувало йому тільки нагайки...

Не вельми святкувалось материнство в Союзі і в передостанні його часи, коли званнями «мати-героїня» і медалями влада безлічно намагалась компенсувати жебрацькі декретні та мізерну допомогу на дітей. І хоч 8-го березня серед жінок-трудівниць вже почали згадувати і солдатських матерів, і багатодітних матерів, а сам Міжнародний день жінки-трудівниці поволі соромливо трансформували у просто свято просто жінки і весни, над материнством продовжувало висіти табу, як над явищем, що заважає активній трудовій діяльності. Не таємниця, що жінкам, які працювали в партійних і радянських органах, керівництво «м'яко» радило «не жертвувати кар'єрою заради пелюшок». Отака собі партійна кріпаччина... А одна високопоставлена партдама любила повчати молодих товаришок: — Стране нужны знающие кадры, а не крольчихи...

Але жінка тим і благословена в Бога, що ні на які благатороші, ні за яке царство-рабство не може проміняти земне гірке щастя материнства. Навіть горе безплідності не здатне позбавити її материнської любові до цілого світу, доброти, милосердя, жертвовності.

Я не пригадую своєї мами молодістю, але як зараз бачу «бабуньку Ксеню», завідувачку і єдину няньку колгоспних дитячих ясел.

Повна, важка, хвора на діабет, а тому не придатна до роботи в полі, бабунька Ксеня роками заміняла сільським дітям їхніх матерів і бабусь, обдаровуючи світлою ніжною любов'ю і ласкою, недодаючи нам затурканими колгоспною кріпаччиною родичами, але крім доброго серця бабунька Ксеня володіла ще й секретами і щедротами народної педагогіки і, забавляючись з нами, завиграшки давала нам такі основи і знання, на які не спроможні найелітніші виховні програми.

ричок, а й високу людську гідність усіх українських жінок-матерів, яку не зламало й найтяжче горе. Прикладом цієї потрясаючої душевної висоти була для мене моя баба Наталка, двоє синів-близнюків якої загинули в Другій світовій. Коли їй до мізерної колгоспної пенсії дорахували як матері загиблих на фронті синів кілька карбованців, вона відмовилась, сказавши, що дітьми своїми не торгує.

Так ще 30 років тому цією відповіддю просто українська селянка дала правдиву оцінку жадливій війні, спровокованій Гітлером і Сталіним, випередивши «прозорілих» нині істориків.

Свято Матері було потрібне і молодій нашій державі. Воно

лому році населення України зменшилося майже на 500 тисяч громадян. Вимерло велике місто... Давно смертність перевищує народжуваність. І не тільки від наслідків Чорнобильської трагедії. Через нестабільність, безробіття і злидні, забути державою молоді жінки бояться народжувати. Середньостатистично молода сім'я сьогодні не може собі дозволити таку розкіш, як дитя. Навіть одне... І не даремно, адже сьогодні тільки пологи коштують від 300 і до безкінечності доларів. В копієчку влітає й екіпіровка немовляти, яку треба шукати по базарах, бо вітчизняному виробнику просто не вигідно випускати копійчані (колись) пелюшки, сорочки і чепчики.

щені українські феміністки, не розуміючи, що не стільки за рівні можливості з чоловіками треба боротися, як за своє, Богом дароване право, що вивисує нас над чоловіками — майже втрачену можливість нормального материнства.

На жаль, мало переймаються жіночими проблемами і численні жіночі організації. Останнім часом зникли зі шпальт газет і поодинокі сигнали про цинічну торгівлю нашими дівчатами, продаж їх у закордонні борделі. Замовчується і таке загрозливе для українського генофонду явище, як еміграція, масовий виїзд молодих жінок на заробітки за кордон, в результаті чого тисячі кинутих напризволяще дітей не відвідують школу, махрово «цвіте» дитяча проституція, наркоманія. А батьки або їдуть в другий бік за шматком хліба, або спиваються. За останні п'ять років спустіли села західної України. Рідко гуляють весілля і на Буковині, а як і видають дочку заміж, то за морського принца.

Коли по селах пенсіонерки ще якимось животіють, в міських підземних переходах, в метро просять милостиню сотні колишніх ударниць соціалістичної праці, неспроможні вижити за мізерну пенсію.

Такого геноциду щодо жінки ще не знала українська історія. Навіть ріка полонянок, що текла XVII століттям з наших степів на невольничі ринки, не може дорівнятися до потоку сьогоднішніх невольниць, що з власної волі покидають мирну і самостійну державу Україна. Але замість того, щоб кричати пробі, щоб вимагати в наших державників захисту своїх громадян за кордоном бодай на рівні укладання трудових угод з тими державами, де наші жінки заробляють на хліб насущний, популярні «рускоязычні» видання публікують фотографії українських красунь, які у католицькій благопристойній Італії «виросли» від прислуги до порнозірок. Чом не реклами до заохочення тієї ж торгівлі жінками, за яку в цивілізованих країнах карають тюрмою?

Не чуно, щоб питання трагічного становища українських жінок, які складають понад половину електорату, розглядалося у Парламенті. Схоже, що наших депутаток народних, і партійних лідерок більше переймає боротьба за владу, але ж, любі пані, якщо далі так піде, то не буде над ким вам ту владу чинити!

Отож і висновок в переддень свята Матері напрошується далеко не святковий, що маємо ми свято при зганьбленому материнстві і втраченому дитинстві.

Тоді нащо воно нам, це свято. Обходилися ж... Але нічого в житті, надто суспільному, не з'являється просто так. Тож, може, свято Матері нам покищо дано не тільки для возвеличення святого образу матері, а для протесту проти безвихідних умов, в які нас загнали всі три, обраних нами, ешелони влади? І може, якраз захист права жінки на материнство має об'єднати і консерваторок, і феміністок, і лоточниць, і політиків? І щоб на прапорі цієї єдності було написано «Хай святиться ім'я Матері». Інакше ми станемо матерями нації без майбутнього, народу, приреченого на зникнення.

Галина ТАРАСЮК

Фото Петра Гончара

НАЩО НАМ СВЯТО МАТЕРІ ДАНО?

Ісуса Христа зрадили всі, крім Матері

Ясно, що глибока вдячність матерям, рідним і названим, які (попри все) виховали нас людьми, зберегли як націю і народ від вимирання й асиміляції, і ще глибока вина перед ними спонукали в перші роки розбудови незалежності України щойновідроджений жіночий рух зніціювати впровадження (а в західних областях — відродження) свята Матері. Вперше це свято почали відзначати століття тому, в Америці, у другу неділю травня, на честь жінок-мироносиць, перших християнок, що, прийнявши віру Христову, єдині не зрадили і не покинули його в найтяжчу хвилину. І страх перед владою не перешкодив їм прийти до Нього разом з Матір'ю Його і умастити стражденне тіло Його миром, виконавши покон батьків і людський обов'язок. Цей християнський, цей материнський подвиг повторили сестри милосердя у Першій світовій війні, миром рятуючи скривавлений світ від загибелі.

День Матері майже збігається з днем Перемоги у Другій світовій війні. І це теж знаково, бо змушує нас спом'янути не тільки героїстичне фронтівчико, не тільки милосердя медсест-

символізувало повернення до найвищих християнських і людських цінностей, і до власних традицій, до віри в Бога, культивувало в нашому посткомуністичному яничарсько-манкуртському суспільстві культ матері, пам'ять роду і народу, возвеличувало материнство як важливу націєтворчу і державотворчу місію, надію на майбутнє.

Була в цьому святі і пізня наша покута перед українськими матерями — матерями Шевченка і Франка, Грушевського і Коновальця, і тисячами безіменних, що врятували наш народ від геноцидів, ганьби і фізичного знищення. Врешті, свято Матері було святом відродженої України.

Свято втраченого материнства

Попервах свято Матері нам вселяло впевненість, гордість за себе і державу. Але розтанув туманом романтизм перших років нашого відродження і по десятиліття незалежності нам стало... навіть незручно згадувати про це, таке дороге, таке знакове для України свято. Соромно перед матерями і покійними, і живими, і ще ненародженими.

Непомітно щезло з державного телеекрану оте горде: нас — 52 мільйони. Бо нас уже давно і не 50, і не 48. Тільки в мину-

Не працює державна програма захисту материнства і дитинства. Відмовчуються у своєму державному «екзилі» школи комунізму і безініціативні профспілки. Приватний бізнес, в якому переважно зайняті наші дівчата, керуючись неврегульованим трудовим законодавством і власним законом варварського накопичення капіталів, аморально змушує своїх найманих робітниць відмовлятися навіть від думки про материнство.

Не легше тим, хто вже народив. Садочки розграбовані і розпродані «крутим». А в ті, що ще животіють, не проштовхнутись. Шкільні побори взагалі доводять батьків до глухого відчаю, але дітись ніде: держава бідна, а дитина мусить вчитись, радше — здобувати освіту. Бодай середню, бо вища стає недоступною для більшості збіднілого населення, зокрема інтелігенції.

В тому, що молода мати з дитячим візочком — велика рідкість на міських вулицях, повинне і масоване витравлення із свідомості молоді засобами мас-медіа позитивного образу матері і самого материнства. ЗМІ, телебачення, кіно, реклама масовано насаджують культ продажного жіночого тіла, збоченства, одностатевих стосунків.

Підігрують і підігрують цьому духовному цинізму і доморо-

Наш гарант – людина простодушна і пряма. Він переважно каже правду, інша річ, що його перли кожен інтерпретує відповідно до власних понять, тим самим ускладнюючи їх. А треба навпаки – максимум перед тим опроститися. Скажімо, видав гарант глибокодумне – Україна без Росії неможлива, і вже патріоти дибки стали. Ну й чого, питається? Гарант і цього разу сказав правду. Наводжу ряд аналогій: повія неможлива без шукачів її послуг, наркоман неможливий без наркоти, такий президент, як у нас, неможливий без такого народу, як ми... І така Україна, якою вона сьогодні є, справді неможлива без Росії. Була б без Росії – була б самодостатня. І навпаки: буде самодостатня – буде без Росії. Тобто, не буде пов'язана з нею так потворно принизливо, як тепер. Одна щира патріотка сказала, що вона цих росіян вистріляла б, – ну то й що, ми б їм швидко заміну знайшли. Бо не в росіянах справа, а в нас самих.

І коли сьогодні, перед остаточним вихолюванням нашої декларативної незалежності, стали поруч два Рухи – чомусь хочеться сказати: а що жи витворяли перед президентською кампанією, а як же ви безпринципно поводитися під час парламентської кампанії: наскільки пригаду, найдіозніший сьогоднішній паплюжник уряду Ющенка і найбільший поборник народних(!) інтересів Бродський – колишній протеже Руху. Ми сьогодні дивимося розчулено на них і слухаємо, роззявивши роти, їхні тривожені, як перед мобілізацією, заяви. Ну, ми ж дорослі люди, будьмо тверезі й послідовні, адже ще вчора ми волали до них: не сваріться, не втрачайте електорат, не віддавайте комуністам місця в парламенті. Вони віддали, і цифра на табло, коли голосувалася недовіра урядові, – на їхній совісті. Бо чого ж докоряти комуністам – комуністи якраз послідовні, вони себе не зрадили. І нема чого докоряти олігархам, вони якраз також послідовні, вони не були б олігархами, якби, облизавшись, змирилися з втратою мільярдних прибутків від прозорої діяльності уряду Ющенка.

Не герої ті, хто лише сьогодні став пліч-о-пліч, захищаючи патріотичний уряд, заявляючи про свою опозиційність, не герої, а – банкрути. Не біймося, нарешті, називати речі їхніми іменами, це дуже корисно. Корисно якомога присіплювати аналізувати роботу і самого уряду Ющенка, і самого прем'єра, – ведмежа послуга їм з нашого боку, якщо сліпо захищатимемо їх і з ходу відмітатимемо всяку критику. Перед чим цей уряд спасував? Яких бастионів не взяв – злякався, злегковажив? Чому він діяв як у вакуумі, чому, зрештою, знаючи, у що це може вилитися, майже весь рік своєї роботи провів в інформаційній блокаді? Щоправда, схамулилися – та було пізно.

Теляча довірливість розбещує тих, кому беззастережно довіряють, спокушає, дозволяє не працювати над собою. Сталь гартують вогнем, – чому ж ми хапаємося за першого-ліпшого підходящого героя і душімо його в медю свого обожнення, замість того, щоб загартувувати присіплюваним аналізом, діловими завданнями та порадами. Ми дмухнули на нього нікому не дозволяємо, хто дмухне – ми в крик: нашого героя шельмують. Але герої тому і є героями, що йому під силу протистояти шельмуванню і навіть ворожому мечу. Святих людей, як відомо, не буває, Віктор Ющенко не виняток. Сама спочатку мало не просльозилася, почувши по Радіо Люкс давню пісню у виконанні Сестрички Віки зі зміненим закінченням: замість «За тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче» – «За тобою, Ющенко, вся Вкраїна плаче». Що-що, а плакати ми вміємо. Нарікати, шукати ворогів, потрясати кулаками й одразу по цьому підтюпцем, оглядаючись, чи кагебе не стежить, – у свою нірку.

Погляньмо ще й з такого боку: що ж це виходить – ми десять років утримували за грубі гроші три гілки влади, а вони не виробили і не впровадили в надійну практику системи

законів, яка б гарантувала бодай незмінну політико-економічну стратегію розвитку країни. Зараз усі роблять круглі очі і лякають людей та Європу, що з приходом нового уряду може змінитися курс держави, – а де ж ви були, що робили десять років, якщо не мало не багато – курс, стратегія держави і досі залежить від однієї людини. Знайшли, чим хвалитися і чим лякати. Банкрути!

Віктор Ющенко – дуже симпатичний і порядний чоловік. Він як професіонал справді міг би витягнути українську економіку, але, як заявив він сам, – ще не час в Україні для прозорості і чесної урядової політики. Людська жадібність, на жаль, не знає меж. Деякі аналітики висловлювали припущення, що, можливо, й олігархи, награвувавши, хотіли б уже жити цивілізовано, принаймні своїм дітям залишити гру за правилами. Та хоч, можливо, з огляду на сучасні комунікаційні й інформаційні можливості, блукати нам класичною пустелею не сорок років, – проте очевидно, що й не десять. Як з незрозумілим відчаєм заявила одна німецька газета – перемогла в Україні вузьколобистість, заздрість і

ють політику – факти. Це визнав сам Ющенко у своєму виступі перед маніфестантами одразу після відставки уряду. Він сказав студентам, щоб припинили голодовку, бо ті, хто скинув уряд, на них ніколи не зважать. Справді, хіба може хто запідозрити, подивившись на затяте тонкогубе обличчя Медведчука, що в нього прокинеться совість, що він зважить на тисячі народу на вулицях столиці, – він на маму рідну не зважить, якщо вона опиниться на його шляху. Та почуття мас примхливі, розвіюються швидко й раптово. Поки Віктор Андрійович тижнями прикидатиме, з ким йому бути, щоб його позиція не означала «проти», а лише «за» (щоб і кози цілі, і вовки ситі), поки на його чесному обличчі буде написана горда задумка, – народ стежитиме за реальними кроками натуральних політиків: Тимошенко, Чорновола... Кулька любові, обожнення, пориву, довіри тим часом лопне, бо, як і всяка кулька, вона вразлива й недовговічна, – і враз замість кумира побачимо нерішучого і не дуже й честюлюбного індивідуаліста, як більшість нас, українців. Доброго і нескандального чоловіка,

світу, моральними принципами, але політик – якщо він політик – такої розкоші собі не може дозволити...

Так чи так, а всі ці реальні кроки і відсутність кроків Віктора Ющенка в публічній політиці зрозуміти й пояснити можна, але, ліплучи ще одного героя України, не зважати на них – не можна. Бо це груба реальність, і де гарантія, що Віктор Андрійович надалі вестиме однозначно опозиційну ворожим Україні силам лінію. Немає такої гарантії. Він, швидше, може опозицію не туди завести. Як не туди веде Рух знову обраний головою цієї партії Геннадій Удовенко. Якби Рух очолив Тарас Чорновіл, він (Рух) міг би сьогодні стати чимось схожим на свій перший варіант: масовим рушенням демократично налаштованого народу, а так – інертна і не авторитетна партія, яка, прямо скажемо, не здатна виступити проти президента.

Давайте ж оцінювати людей тверезо. Ющенко добрий фахівець, але він не політик. І нема чого гадати, так це чи не так: досить озирнутися на факти. У цьому немає трагедії, але це треба брати до уваги. Він може очолити одне крило опозиції, не дуже

відали, – адже ресурсів неміряно, ну, щось пропили, щось програли, щось протринькали, щось заклали, – все одно щось та й залишиться ще). Плакати, нарікати, заклинати, малювати гасла... Боже, яке це все старе! Наші великі політики, сядьте за стіл, чесно проаналізуйте свої політичні кроки, взаємно визнайте помилки, привселюдно оголошіть себе банкрутами, – а плоди вашої праці іншого не передбачають, – візьміть у Бога і в людей кредит, виробіть спільну тактику, а вже тоді піднімайте народ. Не йдіть до нього з багажем старих помилок і провин. Буває, що й повія добре виходить заміж, але тільки якщо щиро розкається, гарно відмиється і нічого не приховуватиме від чоловіка. Ну, такі ми сьогодні. І не треба ставати дибки. Я ж нікого персонально не звинувачую. Ви, хто хоче бути святими, – святі. Я – не свята, бо не хочу відділяти себе від моїх несвідомих земляків, які щиро переконані, що Кучма з власної кишені їм дає пенсії, а Юлія Тимошенко забрала в них газ; від п'яниць-бомжів, від заслиняних від люти яничарів, що пруть на мене зі ЗМІ, з кожного телеканалу, на кожному кроці у цьому великому багатоліковому місті; від тупих пихатих міщан, від обережненької продажно-ї «еліти» – бо це і є ми, український народ. Його хвора кров циркулює в наших жилах, якщо ми себе з ним отожднюємо. І не має значення, заперечую свою хворобу чи ні, – але якщо я є частиною хворого організму, то я хвора також. А якщо я не хвора – тоді я емігрантка і все, що тут відбувається, мені до лампочки. Третього не дано. І мені не до лампочки. Цьому народові зараз не любов наша старосвітська потрібна, а ліки, бажано імпорتنі, а спочатку – гарний ляпас, щоб трохи привести до тями.

Любов є сліпа і є любов зряча. Зрештою, далеко не всі хвороби смертельні. Наша також лікується. І для цього не треба розстрілювати росіян. Україна зробить Росії велику послугу, позбувшись росієзалежності. Адже це й ми, українці, доклалися до того, щоб зробити з Росії монстра. Вона не більше монстр, ніж ми продажні, пардон. Перестаньмо сколочувати собі на її енергоносіях капітали, шукати в неї легкої індульгенції на свої гріхи і гамувати нею власну ненависть до мови і запаху рідної землі. Клініка. Вона просто бере те, що ми їй – хто потайки, хто на таці з облямовкою – даємо. Не даваймо – не братиме, адже ми під охороною міжнародного права, силою на нас ніхто не пре. І тоді, можливо, вона справді стане для нас симпатичною сусідкою... Коли піде з Кавказу, відмиється від крові тощо... Так, ми вже багато продали Росії стратегічних об'єктів. То не проїдаймо виручених грошей, а купімо за них на Заході технології і обудимо поруч нові підприємства, бо що таке стіни й іржаві труби! І переможемо Росію в чесній конкуренції: ми ж неймовірно талановиті й розумні, і це без іронії, це серйозно.

Так, здається, владу взяла комуністи з олігархами, – хай спробують покерувати, подивимось на їхні результати. Подивляться наші патріоти-опозиція і дуже голосно й грамотно, а головне – переконливо для народу прокоментують їх. Вони, скажете, добираються до адмінресурсу напередодні виборів у парламент. Але тут уже нічого не вдієш. Якщо ми знову купимось на дзвінку фразу комуністів, на зухвалу демагогію бродських – на це ради немає. На це доведеться перехворіти. Та, можливо, вистачить глузду не наступати на ті самі граблі вже вкотре. Адмінресурс у глибинці – велика сила поки що, однак поки що фіговий листок демократії у вигляді кабінет для голосування ми маємо. Правда, до виборів ще далеко, можемо здатися...

Навчаючись на власних помилках, тяжко долаючи пустелю посттоталітарної розслабленості і рецидивів, ми прийдемо до справжньої України, про яку ходен відморозок не наважиться – не насмілиться! – сказати, що вона неможлива без якоїсь там задрипаного сусідки.

Галина ПАЛАМАРЧУК

жадібність. Трохи сумно дивитись зараз на політичне дійство на опозиційному фланзі, на беззастережну впевненість розрізнених опозиційних груп, що Віктор Ющенко їх помирить та об'єднає, на майже екстаз – «Україна втратила великого Прем'єра – Україна придбала великого політика». Але чи політик Ющенко? Так, він професіонал. Та якби він був політиком, він би зберіг свій уряд – ціною поступок, хитрощів, обману. Бо політик – це ж не чернець, щоб кожен свій крок зв'язати з евангельськими заповідями. Є, до речі, в Євангелії дивна притча про багатого чоловіка й управителя. Коли перед нечесним управителем постала перспектива залишитися без роботи, той здобув собі надійний тил, вибачивши боржникам свого пана половину їхніх боргів. Євангеліє схвалює цей сумнівний з погляду моралі крок: «І похвалив пан нечесного управителя за те, що той вчинив мудро, бо діти цього світу мудріші, в їхньому роді, від дітей світла». Діти світла мусять жити в монастирі, або на пасіці, чи майструючи на відлюдді, чи пишучи поеми. В політику мають йти «діти цього світу», залучати на свій бік політичні сили, «друзів мамоною неправую».

Почуття у політиці сумні і смішні, почуттями своїми (та мас!) там час від часу маніпулюють, ними час від часу розумні політики підпирають власні аргументи, але реально руха-

який перед серйозною політичною баталією більше часу проводить у церкві, ніж шукав компромісів з противниками, автора незабутнього «звернення трьох», де ту ж таки опозицію, яку буцімто, як гадають самі опозиціонери, тепер має очолити, називав останніми словами. А також захищав одіозного Потебенюка, прямолінійно, аж смішно, захищав Кучму, щодо якого на той час уже ні в кого ілюзій не залишилося. То що – Віктор Андрійович так публічно водив за носа своїх симпатиків – чи був такий наївний, що справді вірив у непогрішимість президента? Чи повісився, як простачок, на обіцянки «тата», хоч уже, напевне, й першокласник мав би знати ціну «татовим» обіцянкам. Але якщо він дозволив так себе скомпрометувати, замасити в багнюку за можливість щось вирішувати в уряді – то чому тоді так затято принципово не захотів домовлятися з хазяями парламенту? Бо, як він каже, там ішлося про принципи, про саму основу урядової політики? Але звідки він знає, про що там ішлося і до чого можна було б домовитися, – якщо навіть не пробував домовлятися? Чи пробував? Тоді ці спроби мали б стати надбанням гласності, бо це було б на користь поверженому урядові... Звичайна людина може дозволити собі діяти під впливом примх, моментальних бажань, уподобань, гордо відвертатися від світу там, де не згодна з його,

радикальне, не дуже рішуче, горде, яке об непевні чи сумнівні дії рук не бруднитиме... Це буде живий докір олігархам, опозиція для краси. А брудну політику робитимуть інші.

Українці над усе люблять спочатку сліпо обожнювати, а потім, як сатисфакцію, – витирати ноги об колишнього кумира. І обожнювання, і витирання ніг – від браку, насамперед, самоповаги. Бо коли поважаєш себе, то поважаєш й іншого і не ставиш його в незручну ситуацію обожненням (для розумної людини це нестерпна ситуація, а ми ж тут саме про розумних говоримо) і не знищуєш його опісля за те, що не виправдав покладених сподівань, адже їх крала на нього сліпа любов, а відповіді вимагала – сліпа ненависть. Тоді як на їх місці мала б бути просто дружба, розумна і доброзичлива підтримка. І коли нас знову бездумно тягнуть уперед, на барикади, – хочеться сказати: хлопці, спиніться, ми ж там недавно були, давайте спочатку проаналізуємо, чому в нас нічого не вийшло тоді, щоб цього разу все зробити правильно.

Процедура банкрутства, чи то підприємства, партії, чи окремого політика, – насправді дуже справедлива і корисна процедура. Вона примушує проаналізувати свої кроки, усвідомити свої помилки і відповісти за них. (Українці, як діти, дуже не люблять визнавати власних помилок, вони за них ніколи не відпо-

Пересторогою для всіх народів на всі віки лишається напівлегенда про трагічну долю міста-поліса Трої (Іліона) та його необачних громадян. Троянці під час війни в XII столітті до нашої ери з данайцями зневажали пророчі застереження мудрого жерця Лаокоона і пророчиці Касандри — дочки царя Пріама. Отак данайці знищили дивовідну Трою, а разом і троянців.

Цій повчальній події присвячені геніальні поеми Гомера «Одіссея» та Вергілія «Енеїда». А всім нам, як спадок добро-зичливого застереження, лишився пророчо-крилатий заклик Лаокоона з поеми Вергілія: «Timeo Donaos et donata ferentos!», що в перекладі означає «Стережіться данайців, що дар вам приносять!». Однак Троя виявилася не міфічною, її руїни в 1871 році розкопав Генріх Шліман. Отже, застереження Лаокоона набуло безсмертя. Проте історія людства засвідчує необачність державних діячів і в наближені до нас часи.

Таке сталося і 6. 02. 2001 року в Києві. В присутності Президента Леоніда Кучми міністр культури Росії М. Швид-кой передав Україні як дар Росії чотири фрагменти фреско-вого орнаменту з Михайлівського Золотоверхого собору, па-м'ятки початку XII століття, знищеного більшовицькою вла-дою в 1935—1936 роках.

Цей дар, здавалося, був би своєчасним. Адже Україна відтворила Михайлівський Золотоверхий собор. А врятовані мозаїки і фрески колись становили частку оздоблення, що прикрашало собор понад вісім з половиною століть.

Однак розглянемо все ж розкритими очима цю міждержавну акцію «дарування» чотирьох уламків фресок Україні, які і без цього є саме її цінностями. І чи треба доводити комусь, що Україні має бути поверне-но всі її національно-духовні цінності. А отже, і всі ті, що збереглися від Золотоверхого со-бору. Отож закономірно виникає питання, чому наші національні цінності на чужині? Чи тільки оці чотири фрагменти фресок пе-ребували в Росії? Чи будуть (і коли) повер-нені інші художні витвори з Михайлівського Золотоверхого собору?!

Адже тоді, коли цю давню пам'ятку на-шої історії та культури більшовицькі ванда-ли перетворили в каменеломню, з якої ви-добували для «новостроек» стародавню цеглу-плінфу, а потім зірвали собор вибу-хівкою, патріотами України було здійснено епічний подвиг. Ризикуючи своїм життям, вони врятували найцінніші панно мозаїк і фресок собору.

То невже не відали високорангові діячі, присутні на урочистому церемоніалі «да-рування» Україні чотирьох уламків фрес-кових орнаментів (не образів!) від «широ-кої русской души», що беруть участь у відвертому глумі над Україною та ними са-мими. Росією ж привласнені наші національ-но-духовні цінності з собору — пам'ятки світового виміру. Тобто те, що належить Україні за діючими міжнародними законами ЮНЕСКО і ООН! Тож нагадаємо, що ж із художніх витворів Золотоверхого собо-ру привласнено Росією і перебуває там уже 65 років.

Отож із цього всього лише чотири фрагменти фресок на міждержавному рівні «подарувала» Росія — Україні і цим са-мим ніби розквітлася за привласнене. А ми ще й пишаємо-ся, дякуємо... Отак, як у Тараса Шевченка:

*А братія мовчить собі,
Витріщивши очі...*

То як же сталося таке, що наші національні цінності, які мають бути в Україні, привласнені Росією?

Врятовані мозаїчні і фрескові витвори Золотоверхого со-бору були взяті **офіційно і тимчасово** з Києва до Москви 1938 року. Пов'язано це було з 750-річчям геніального твору «Слово про полк Ігорів». Ця подія, які 800-річчя, чомусь відзна-чалась у Росії, а не в Україні. Тимчасово передавав древні витвори Золотоверхого собору Київський музей українсько-го мистецтва. Акт офіційної передачі на тимчасове перебу-вання, вірніше, його копія — в Музеї Софії Київської збері-гається й дотепер. А велику фреску святого Миколая до Москви передав теж офіційно і тимчасово Київський музей російського мистецтва. Отака «дивина»: у нас акт тимча-сової передачі, а в Росії вже дві третини століття — наша неочиненна духовна спадщина...

І тепер нашими древніми витворами із Золотоверхого со-бору в Третьяковській галереї Москви розпочинається ек-спозиція відділу «Древнерусское государство». І те, чим має-мо пишатися ми, Росія показує усьому світові як своє. Хоча Москви, як і самої Росії, тоді ще не існувало, а Петербурга —

«дара» Росії—Україні. Та перевтілилася в святотатський «бартер». Адже далі вже йшлося про «обмін» цих чотирьох найменш вартісних уламків фрескових орнаментів (з них один дуже пошкоджений!) на бронзову скульптуру постаті імпе-ратора Олександра II. А вона перебуває в фонді Київського музею російського мистецтва. Проте й такого силового «об-міну» для вже здавалося б, новітньої Росії, виявилось, зама-ло. Отже, її традиційно-імперська «спадковість» аж ніяк не згасла. Відлуння її чуємо і в українській пресі.

Наведемо хоча б дещо із надрукованого в часопису «Фак-ти» за 10.02.2001 року: «На днях в интервью «Интерфаксу» министр культуры Российской Федерации Михаил Швыд-кой (класичне «російське» прізвище — О. С.) сообщил, что бронзовый памятник русскому императору Александру II, который был похищен гитлеровцами ... и оказался на терри-тории Украины, решением руководства этой страны будет возвращен России».

Така високорангова дезінформація громадськості! Ос-кільки такого «решения» Україною не приймалося і така ома-на варта осуду, незалежно від того чи свідомо вона, чи пов'я-зана з безкультур'ям тих, хто поширює такі сентенції. Адже насправді ця скульптура не «оказалася на территории Ук-раины». Вона з 1910 року перебуває законно в Києві і ніколи, ніким й нікуди не вивозилася. До того ж, цілком правомочно, оскільки цей витвір відомого скульптора єврея-вихреста Марка Антокольського, був подарований Києву. Про це свідчить і дарча бронзова табличка, на якій викарбувано: «Антокольский М. М. (1843—1902) Александр II, 1890-е г. г. Дар городу Киеву. Бронза, 1897 г. Париж» і ця скульптура, згідно з волею В. Гінзбурга, була встановлена в міській бібліотеці (нині — Парламентська) м. Києва. З цієї бібліо-теки 1927 р. вона була переміщена до фонду Київського музею російського мис-тецтва.

То за яким правом ця скульптура, за твердженням міністра Росії М. Швидкого «будет возвращена России»? А якщо вона пройнялася бажанням мати у себе цей витвір, то може відлти собі його в бронзі. Адже в Третьяковській галереї Москви є гіпсовий оригінал цієї скульптури, створе-ний самим М. Антокольським.

А втім, подібні грабування і привлас-нення Росією чужих цінностей поширю-ються й на інші країни. Про це свідчать, зокрема, літописи. Як Андрій Боголюбсь-кий, ще 1169 року, пограбувавши разом з половцями Київ, одвіз безмірні цінності до свого північного князівства. Викрадена тоді славетна ікона «Володимирської Бо-гоматері» тепер в Успенському соборі Кремля. А в Петербурзі, на березі Неви, звищуються два сфінкси з єгипетського міста Фіві.

То як вони опинились у «Северной Пальмире»? А були загарбані під час «Хож-дення под белого арапа» 1833 року. Тоді вояччина Російської імперії допомагала Турецькій османській імперії — «Египтій Порті» — придушити повстання єгиптян проти турків, які окупували їхню країну.

А дещо вище за течією Неви ще дві своєрідні пам'ятки історії та «культури». Неподаляк інституту імені Бехтерева на «вечной стоянке» — герой Жовтневої «ре-волюції» — крейсер «Аврора». Це той, що героїчно втік з Цусімської протоки під час розгрому японцями російських ескадр у 1905 році. І майже поряд на п'єдесталі схилилися два скульп-турні леви з екзотичною назвою «ши-дзо»! І чому вони такі засмучені? Розгадка викарбувана на п'єдесталах: «Дар ге-нерала Гродекова». Його іменем названа одна з далекохід-них залізничних станцій. Це той «доблестный» генерал, який російсько-імперськими вояками придушив одне з китайсь-ких повстань проти колонізаторів. Тоді Росія «утвердилася» аж у Порт-Артурі. А Гродеков як «трофеї» вивіз скульптур-них левів з китайського міста Мукдена до імперської столиці Санкт-Петербурга. Отака собі вседозволеність. Та наведе-не тут побіжно є лише уривками з історії ставлення до націо-нально-духовної спадщини інших народів. І це при тім, що Росія вже 55 років на державному і міжнародному рівні над-активно розшукує «янтарную комнату», вивезену німцями з-під Ленінграда під час Другої світової війни. Хоч вона була колись створена німецькими митцями, з німецького бурш-тину і подарована Петру I прусським королем. А отже, не є витвором російського мистецтва...

А от привласнення національних цінностей інших народів стало для Росії традицією. Передусім це стосується Украї-ни, починаючи від епохи Київської Руси. То хоча б привлас-нювали відверто, як це чинилося за російського царату. На-томість зринули підступні так звані «передачі», «дарування» духовних цінностей тим, кому вони належать історично за-конно. Хоча водночас це трактувалося як «братский взаи-мообмен» чотирьох уламків фрескових орнаментів на скульптурний пам'ятник імператора Олександра II з фонду Киї-вського музею російського мистецтва. Отакий незабгнен-ний бартер! До того ж, і те, і друге в цьому «обміні» належить Україні. Все це є аморальним для нас і просто національною наругою. А тому має вирішуватися — залученням ЮНЕСКО та Організації Об'єднаних Націй. І це стосується не лише мозаїк та фресок Михайлівського Золотоверхого собору, а всього того, що було забрано Росією з України і привласнено від золотих скіфських прикрас, ікони Володимирської Бого-матері, шапки Мономаха, козацько-лицарських клейнодів, архівів та інших наших державних святинь до особистих ре-чей — національних реліквій славетних українських діячів і митців. А повернути свої реліквії відроджена древня Україн-ська держава має право згідно з діючими міжнародними законами. Тільки так!

Олесь СИЛИН,
заслужений діяч культури, заслужений архітектор
України, член Комісії та наукової Ради відтворення
пам'яток історії та культури при Президентові
України, головний експерт Всеукраїнського Фонду
сприяння відтворенню імені Олеса Гончара

Р. С. В найближчих числах «Слова Просвіти» ми продовжимо публікацію списку вивезених з України святинь.

СТЕРЕЖІТЬСЯ «ДАНАЙЦІВ»!

ПЕРЕЛІК

пам'яток художньої спадщини Михайлівського Золотоверхого собору в Києві, які зберігаються в музеях Російської Федерації

I. Державна Третьяковська галерея (м. Москва)

- Святий воїн Дмитро Солунський. Мозаїка. 220х120. ГТГ № 25532.
- Фрагмент фігури невідомого апостола. Мозаїка. 120х90. ГТГ № 22127.
- Фрагмент орнаменту фриза. Квітково-листяний мотив. Мозаї-ка. 60х100. ГТГ № 25333.
- Святитель Миколай. Фреска. 210х70. ГТГ № 22126.
- Шиферна плита з барельєфним зображенням святих верш-ників. ГТГ № 25536.

II. Державний історичний музей (м. Москва)

- Фрагмент мозаїки із рештками орнаменту.

III. Державний російський музей (м. Санкт-Петербург)

- Фрагмент орнаментального фриза. Квітково-листяний мотив. Мозаїка. 50х130.
- Фрагменти фігури пророка Самуїла. Верхня частина. Фреска. 120х80. ГРМ ДРЖ 2114.
- Зображення погруддя севастійського мученика в медальйоні. Фреска. 105х105. ГРМ ДРЖ 2113.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Фреска.

IV. Державний Ермітаж (м. Санкт-Петербург)

- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Стрічко-во-рослинний орнамент. Фреска. 108х50. ЕР 185.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Ступін-чатий мотив. Фреска. 110х38.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.
- Фрагмент вертикального бордюру. Фреска.

V. Новгородський державний історико-архітектурний музей-заповідник (м. Новгород)

- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Квітко-во-листяний мотив. Фреска. 130х50.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Квітко-во-листяний мотив. Фреска. 90х50.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Стрічко-во-рослинний мотив. Фреска. 120х40.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Стрічко-во-рослинний мотив. Фреска. 100х50.
- Фрагмент вертикального орнаментального бордюру. Стрічко-во-рослинний мотив. Фреска. 60х50.
- Незначні фрагменти мозаїки зі збереженими рештками квітко-во-листяного орнаментального мотиву.

й поготів... А до Петербурга наші цінності були з час-ом передані Московю, щоб у старій і новій імперсь-ких столицях були древні витвори як свої. Притім у Петербурзі вони з'явилися не воднораз. Однак вони не експонуються, а перебувають у підвалах. І по-значені лише у внутрішньому каталозі. Та хіба це стосується лише витворів із Золотоверхого собо-ру? Немає ліку того, що вивезено з України до Росії і привласнено. А об'єктивні реалії свідчать про те, що привласнені духовні цінності Україні не прагнуть повернути. Отож Росія лишається такою ж, як за царської влади і радянського режиму. То на що ж сподіватися?..

«Одіссея» повернення (названого чомусь «пере-дачею») чотирьох уламків фрескових орнаментів з Михайлівського Золотоверхого собору Києва набу-ла тепер гіпертрофічних масштабів. Це було штучно піднесено до рангу міждержавної зустрічі Прези-дентів Леоніда Кучми і Володимира Путіна. А органа-ми масової інформації поширилося на простори Ук-раїни і Російської Федерації, нині званої Росією. Ти-шилися «взаєморозумінням», хоч йдеться про не-усвідомлення цієї «акції», або свідому дезінформа-цію українського люду. Так, скажімо, часопис «Ук-раинские вести» за 17.02.2001 року вмістив статтю Юрія Жданова «Важно сделать первый шаг!». Він радіє, стверджуючи, що «...договоренностью меж-ду Леонидом Кучмой и Владимиром Путиным по-ложено начало процесса возврата достояния народа». Проте, «судьба **пока** оставшихся в Эрмитаже фре-сок будет решаться...» і далі: «Так что работы пред-стоит немало».

Отож, виникають закономірні питання: чому таке «повернення»? Чому «первый шаг»? І коли останній? І ще — чому лише з Ермітажу, де їх найменше, а не з Російського музею Петербурга і, передовсім, з Тре-тьяковської галереї Москви, де чомусь експонують-ся численні мозаїчні і фрескові панно (а не уламки орнаментів!) біблійних образів з Михайлівського со-бору Києва? Та, виявляється, тому, що «законода-тельность России предоставляет возможность **воз-врата** только тех ценностей, которые попали к ней во время войны». То як же з нашими національно-духовними цінностями, які «позичені» Росією за двох імперій — Російської та радянської? І, зокрема, офі-ційно — задокументовано взяті тимчасово 1938 року мозаїки і фрески Золотоверхого собору? А тому, як виправдує це автор статті, що «трудно с ними рас-ставаться».

Отож, дуже «переконливо», дуже просто, навіть «зворушливо», розраховано на те, щоб цим пройнятися і поступитися своїми національними святинями. Та ще й радіти, бо «важно, что сделан уже первый шаг».

А починалася ця «акція» ніби з добродинного

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

СЛОВО УКРАЇНСЬКЕ І СВОБОДА СЛОВА

їхали», адже таку свободу слова ми вже маємо. Та чи варто в такому вигляді її ще й покращувати? Адже той потік дезінформації, засилля чужорідних інформаційних технологій, насаджувannya чужого для українців способу життя, який заповнив наш інформаційний простір, не є свободою слова в міжнародному сенсі. Це еле-

ментарне посягання на права людини на достовірну інформацію і вільний культурний та духовний розвиток. Забагато свободи чужерідного вже обмежує чинює свободу, а для України це означає загрозу буття корінного українського етносу. Зрештою, ніхто не закликає відгороджуватись від світу, але чужорідна інформація повинна доводитись в розумній пропорції, з національним компонентом, щоб не порушувати духовної атури нації, не асимілювати її до рівня вавилонського зборища. Національний комітет повинен працювати, трансформуючи продукт світової свободи інформації і слова, адаптуючи до українського суспільства. Мова держави, її культурні і духовні традиції є тими засобами трансформації, які дозволяють сучасним державам захищати від чужорідних впливів і водночас бути активними учасниками створення світового інформаційного простору.

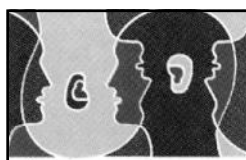
Стан функціонування української мови в Україні, на жаль, не дає підстав вважати, що ми готові витримати інформаційні змагання і технології. Ми недооцінюємо важливість передумов, приміряючи до себе надбання світової демократії. Варто ще раз нагадати, що поняття свободи слова виникло не на зорі розвитку демократії, а лише на певному її етапі, коли держави виробили засоби захисту власного інформаційного простору і розвитку корінного етносу. Свобода слова є прерогативою вільних від колонізаційних впливів держав. Україна ж досі знаходиться на шляху до цього стану, перебуваючи в затяжному перехідному періоді. У нас збережені рудименти колонізаційного зросійщення на великих територіях, де українська мова не в пошані. Об'єктивно це створює умови несвободи слова для етнічних українців. Там вони ризикують викликати недоброзичливу реакцію за свою українську мову і відверте несприйняття за спробу захищати свободу вільного функціонування державної мови. Основа основ, свобода слова українського на захист державної мови непрямым чином обмежується зросійщенням середовищем і такими ж представниками влади та різними верхівками. Як захищати свободу слова на захист українського слова, даруйте за тавтологію, коли державні чиновники виконують свій обов'язок утверджувати державну мову в усіх галузях суспільної діяльності не зовсім ретельно, а то й не мовлячи жодного україн-

ського слова? Мені не раз доводилося чути, як бідні і залежні люди змушені були переходити на російську мову і не сміли сказати про це приниження відкрито, за всіма канонами свободи слова. То чи не є таке приниження свободи слова, а то й людської гідності, набагато гіршим, ніж банальне переслідування журналіста за правду? Принаймні, останнє є звичайною проблемою будь-якої демократичної держави. Ганебний стан державної мови і все, що з цим пов'язане, властиве лише Україні. Тому не можна приміряти до власних зачатків демократії світове поняття свободи слова, водночас не здійснюючи радикальних кроків щодо якнайшвидшого і безумовного утвердження державної мови в усіх галузях суспільної діяльності на всіх теренах України. Це не тільки конституційна вимога. З домагання державності української мови починався правдивий рух за нашу незалежність, з українською мовою відроджувалась наша національна ідея, ідея створення вільної європейської держави.

Те, що в парламенті не змогла перша точка зору на проблему свободи слова, занадто промовисте. Ми ще не готові сприймати загальнолюдські цінності і свободи для користі власного народу. Визнання цього вже є кроком вперед. Ми вже мали ринкові реформи за вірець, але без комплексного реформування суспільства і його деколонізації в гуманітарній сфері. Ми вже маємо найкраще в світі законодавство в галузі гарантування прав національних меншин без поєднання із потужною підтримкою відродження корінної нації, її мови. Ми втішились черговою цяцянкою світової демократії і не задумуємося, як це впливатиме на свободу нашого національного самовиявлення зокрема. Легковажити є помилкою, подібною до тої, яку зробили чисті ринковики. Вони вважали, що з утвердженням ринкових відносин автоматично запанує добробут і торжество національних інтересів разом з культурою і державною мовою. Кожну державу відрізняє одну від одної її гуманітарне начало, яке дехто формулює як національну ідею. Деякі народи навіть не знають, що таке національна ідея і свобода слова, але все це у них діє насправді.

Так, наша демократія, наша політика є продуктом перехідного етапу розвитку держави. Але не хотілося б призвичаюватись до цього і видавати все це за справжню демократію, наївно міряючи до себе світові канони, вироблені тривалим вільним розвитком держав і націй. Тому й свободу слова треба сприймати через розуміння свободи слова українського, як і всі демократичні свободи.

Володимир ФЕРЕНЦ,
заступник голови Івано-Франківського обласного об'єднання Товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка

ЯКОЮ ГОВОРИТЬ ЄВРОПА?

Ведучий рубрики —
доктор філологічних наук
Костянтин ТИЩЕНКО

3. УГРОФІНСЬКІ МОВИ — сім'я мов, яка входить до уральської родини мов і поширена частково на своїй прабатьківщині — на Уралі та Поволжі, а частково — у Прибалтиці й Подунав'ї.

У всіх північних областях Європи ці мови є доіндоєвропейськими. Угорську мову принесли з собою до центральної Європи давні угри 1000 років тому з приуральських степів; найближчі мовні родичі їх — ханти й мансі — живуть тепер понад р.Об на схід від Уралу. Три найбільші мови — угорська (мадярська, 15 млн.), фінська (суомі, 5 млн.) і естонська (1 млн.) мають статус державних відповідно в Угорщині, Фінляндії та Естонії. Чимало інших — статус парціальних мов у суб'єктах Російської Федерації.

Генеалогічно сучасні угрофінські мови поділяються на 5 груп: 1) прибалтійсько-фінські (фінська, іжорська, карельська, вепська, водська, естонська, лівська мови); 2) волзько-фінські (мордовська мова з двома літературними нормами - ерзянською та мокшанською і марійська також з двома варіантами - луговим та гірським); 3) пермсько-фінські (комі-зірянська, комі-перм'яцька, удмуртська); 4) угорські (ханти, мансі, мадярська); 5) окрема саамська мова в Лапландії.

Ступінь близькості між мовами в межах кожної групи неоднаковий. Саамська з численними діалектами тяжіє до прибалтійсько-фінської групи, однак не включається до неї. Волзько-фінські досить відмінні одна від одної. Угорська (мадярська) дуже відрізняється від ханти й мансі. Взаємне розуміння при спілкуванні кожного своєю мовою неможливе між удмуртом і комі. Деякі хантійські діалекти являють собою швидше окремі хантійські мови (Б.Серебренников).

Чимало спільних рис угрофінських мов свідчать про їхнє походження з однієї прамови: спільна частка словникового запасу, матеріальний збіг словотвірних і словозмінних морфем, присвійні афікси тощо. Разом з тим очевидна і яскрава своєрідність груп і окремих мов. Географічно східні угрофінські мови — типово аглютинативні; західні — переважно флективні. Поширені різні типи фіксованого наголосу — на останньому, передостанньому або першому складі слова (такий, зокрема, у фінській мові); трапляються також мови з рухомих наголосом. У пермсько-фінських численні приголосні й мало дифтонгів, у прибалтійсько-фінських, навпаки, приголосних мало, а дифтонгів численні. Кількість відмінків варіюється від 3 у хантійській мові до 15 у фінській і 20 й більше у мадярській. Особливістю угрофінських мов є брак дієслова «мати» (замість нього вживають добре відоме слов'янам конструкцію типу «в мене є»), а також наявність спеціального заперечного дієслова. Проте в угорській та естонській мовах, очевидно, під сильнішим і тривалішим впливом сусідніх індоєвропейських мов, заперечення при дієслові виражається заперечною часткою. Система вказівних займенників тричленна: tmd, tuo, se.

Чималі розбіжності в синтаксисі: географічно східні угрофінські мови тяжіють до давнього синтаксису тюркського типу, в західних — сильний вплив індоєвропейських мов (шведської, німецької, російської). До інновацій (нових структурних рис), вироблених упродовж власного історичного розвитку мови, відносять розгалуженість відмінкової системи у мадярській та скорочення числа приголосних у фінській (суомі): за даними історії мови видно, що в угрофінській прамові було мало відмінків, а система приголосних була багатша.

Під порівняно пізніми шарами запозичених слів з тюркських і слов'янських мов виявлені давні індоєвропейські запозичення з балтійських, германських, іранських і навіть тохарських мов. Мадярська, фінська й естонська мови мають багатовікову писемну традицію і високорозвинені літературні мови.

Словникова система, зокрема, фінської мови, побудована на власному запасі коренів, є самодостатньою і справляє на носіїв індоєвропейських мов враження «герметичної» системи (справді, лише в 5% словника можна без спеціальної підготовки впізнати європейські запозичення або християнські імена власні). Порівняно невелика частка словника досі впізнавана як спільна між фінською та мадярською мовами. Помічено субстратний вплив фінських мов на синтаксис пізніших індоєвропейських мов (французької, слов'янських); можливим протофінським субстратом можна пояснити й спрощення у вимові початкових груп приголосних в англійській, шведській та норвезькій мовах: англ. (k)now, (k)nee, (k)nife, ()luck, шв. Lyska (пор. нім. Glsck).

Фінські запозичення в українській: шука, шупак, сом, дуб, сани, ярус, сауна, лайба, хміль, половина, камбала (В. Топоров, О. Трубаков); пельмені (з комі); рясний, журитися, чуб, чуприна, чекати, шукати (з мордовських);

угрофінське походження мають, очевидно, назви Київ, Сейм; за межами України — Белз, оз.Ільмень, р.Кама, Карелія, Коломна, Холмогори, Курськ, Курська коса, оз. Ладога, оз.Онега, Мурманськ, гори Хібіни і частина їх — гори Кейви, Кийські о-ви в Білому морі, р.Нара, р.Нева, Перм, Рязань, Арзамас, оз.Селігер, Сизрань, Тамбов, Вологда, Вороніж, Уральські гори, р.Київський Юган (Зах.Сибір), історична назва Кийські гори (тепер — Кузнєцький Алатау).

З угорської походять такі українські слова як: гайдук, газда, гайдамак, гусар, гуляш, глевкий, чота, чернінь; назви річок: Вись, Лозоватка, Сироватка і численні інші з коренем -ват- «берег».

З іншого боку, мадярська також засвоїла з української чимало слів, найдавніші з яких: barbózda (перша згадка 1086 р.), szer(e)da і cseret (очерет) — 1231 р., moh 1270, csin 1273, ritka (редька) — 1338, burjan 1343, szoknya, abrosz і szamsztril (XIV ст.), eszterha (стриха) і haluska (XV ст.), а також dosztig (досить), kiszil, patics, kocserha та багато інших (І. Kniezsa).

Загальні негаразди в нашій державі найбільш концентровані проявилися в тотально зросійщеному Донбасі. Тут ми маємо найвищий в Україні відсоток безробіття, жадливо сплюндроване довкілля, найнебезпечніший для життя в Європі трикутник — Сіверськ-Донецьк-Рубіжне-Лисичанськ-Маріуполь та зденаціоналізованих українців, які за шмат ковбаси відмовляються од рідної мови, культури, віри, традицій і т. п. Гірше того, ще й протестують проти їх відновлення, бо якось «звикли до того, то вже є».

Відповідно до свого бачення й уявлення ситуації, від освіти, а то й етнічної приналежності місцева адміністрація займає не тільки вичікувальну, а й подекуди відверто шовіністичну позицію. Можна навести безліч фактів, які засвідчують найганебніший стан речей напередодні 10-ої річниці незалежності держави: тут і незначний відсоток учнів, які мають можливість вчитись і спілкуватись рідною мовою. Це ж стосується не тільки середніх, а й вищих навчальних закладів, де при наявності українськомовних кафедр, як, наприклад, у Національному Східно-українському університеті в Луганську, викладання та навчання проводиться виключно російською мовою, це і невеличка кількість періодичних видань (менше 10%), які видаються в регіоні національною державною мовою тощо. Красномовний факт: із кількох сот періодичних видань на Луганщині тільки шістьнадцять видаються українською мовою. Відоме звернення Л. Танюка на початку 2000-го року, його глибока стурбованість мовною ситуацією в Донецькій та Луганській областях — з подачі обласних держадміністрацій в обласній пресі кваліфіковане як відверто націоналістичне. І можна зрозуміти того ж О. Єфремова — голову Луганської облдержадміністрації, чому він так заявляє. Бо за ним стоїть сам Центр. І не секрет, що чиновники президентської адміністрації, високі урядовці і сам президент Л. Кучма, приїжджаючи (наїжджаючи) в регіон, переходять на мову іншої держави, не думаючи про наслідки.

Ось чому основне завдання у своїй роботі ми вбачаємо в розширенні українськомовного інформаційного простору. Адже тільки через нього багато що можна зробити для духовного й культурного утвердження українського народу, відстоювати права рідної мови як буття нації, формувати національну й громадську самосвідомість, пропагувати національну ідею і т. п.

Щоб донести високоінтелектуальне правдиве слово, цю роботу ми ведемо в різних напрямках з урахуванням інноваційних технологій та соціальних, вікових,

ЛУГАНСЬК. ХТО УТВЕРДЖУЄ НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕЮ?

освітніх, партійних, кооперативних та інших інтересів та особливостей. А також — накопиченого досвіду. Як через існуючі українськомовні (газети «Злагода», «Луганські вісті», журнал «Бахмутський шлях» та ін.), так і через зросійщені, або двомовні районні, міські, обласні газети, журнали, радіо, телебачення.

Зокрема, група кращих просвітян Луганщини, серед яких виділяється осередок Луганського державного педагогічного університету імені Т. Шевченка, у тому числі й делегати нашого з'їзду професор Зінаїда Сікорська, доцент Катерина Глуховцева, асистент Юрій Кисельов, аспірант Володимир Щербаченко, голова Антрацитівської «Просвіти» Іван Михайлович Захарченко, голова Сватівської «Просвіти» Євген Дзюба та інші плідно працюють з таким виданням як «Бахмутський шлях» — єдиним українськомовним журналом в Луганській області, в якому найбільш вдало в рубриках «З таємних архівів», «Духовні попередники», «Правописні справи», «Рідна мова», «Мистецтво», «Дискусії» відтворюють об'єктивні сторінки нашого трагічного, але й водночас героїчного буття, актуальні проблеми історії, краєзнавства, мовознавства, літературознавства тощо, гуртують навколо себе найсвідомішу частину інтелігенції, виховують майбутніх патріотів України з числа молоді.

У створених нами українськомовних та літературних сторінках російськомовних або змішаних видань: «Наша газета», «Жизнь Луганска», «Ракурсы» та інших пропагується рідна мова, подаються правдиві інформації про репресованих в роки тоталітаризму відомих вчених, письменників, діячів культури, освіти, української церкви тощо.

Спільно пропагуємо і з обласним товариством шанувальників творчості Тараса Шевченка, яке на сьогодні спромоглося заснувати свою газету.

Вважаємо, що найбільш вдало нами використовується Українсько-Канадський Центр «Відродження» з унікальною двадцятитисячною бібліотекою україністики. Він став завдяки нам справжнім духовним центром наших просвітян, базою в зросійщеному регіоні. Тут використовуємо різнопланові заходи для пропаганди національної ідеї, утвердження духовності та державності: передусім — живе слово і пісню, які звучать на вечорах, зібраннях, науково-практичних і теоретичних конференціях.

Практикуються зустрічі з пред-

ставниками ближнього і дальнього зарубіжжя (нещодавно відбулася зустріч з головою Всесвітнього конгресу українців п. Аскольдом Лозинським, яка залишила незабутнє враження у присутніх і сколихнула навіть обласну держадміністрацію, змусила її по-державницькому поставитись до нагальних процесів в області, проводяться літературні вечорниці, літературні вітальні з залученням письменників — членів НСПУ, колишніх політ'язнів; надається методична допомога для проведення різноманітних заходів, як в закладах освіти обласного центру, так і в громадських, кооперативних та інших організаціях і закладах області.

Виховуємо свідомих громадян України через залучення до

духовній спадщині України», за якими стоїть відомий на Луганщині просвітянин доцент Олексій Неживий. Ці заходи духовно збагачують усіх нас.

У зв'язку з вищенаведеним назріла необхідність створення в Донбасі, ймовірно на базі Луганського педуніверситету філії для Східноукраїнського регіону Інституту української мови НАН України та відкриття спеціальності з релігієзнавства та теології.

Все це сприяло б вирішенню тих завдань, які стоять перед «Просвітою».

Чого не скажеш про дефіцит спеціальної наукової продукції, як наприклад, «Енциклопедію української мови».

Хіба можна захищати рідну мову без знання? Ні.

Досить активно проводиться лекторська агітаційно-просвітницька робота під час Всеукраїнських та обласних свят: «День Соборності», «Пам'ять битви під Крутами», «В сім'ї вольний, новий», з прийняття важливих загальнодержавних документів, мовно-мистецьких свят і заходів тощо.

Лекторії, влаштовані фахівцями вищих навчальних закладів з кафедр української мови, літератури, історії України, вчителів шкіл, гімназій, ліцеїв — по радіо, телебаченню (програми «Державність», «Злагода», «Наша родина», «Славне минуле» тощо) мають великий громадський резонанс...

Обласне об'єднання вихованню патріотизму сприяє і через залучення широкої громадськості до підготовки регіональних енциклопедичних довідників: «Інститутська Голгофа», «Українські культурно-освітні діячі на етнографічній карті Донбасу», «ОУН в Донбасі», «Національно-визвольний та культурно-освітній рух в Донбасі в роки Другої світової війни» тощо.

Вражаючи наслідки дає проведення юнацької фактологічної експедиції «Вивчення мови Слобожанщини молоддю Львівщини і Луганщини». Вона стала традиційною за сприяння голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» П. Мовчана і сприяє єднанню: Луганськ — Львів = Схід — Захід.

Все це дало позитивні наслідки. Вперше за останні роки конкурс на українськомовні фахи в педуніверситеті перевищив на фах російська мова та література — де був недобір навіть на бюджетні місця. І сьогодні самі ж росіяни або зросійщені заздять тим, бо їхні діти з їхньої ж подачі не змогли або ще не можуть оволодіти українською мовою, як українці.

В. СЕМИСТЯГА,
голова Луганського обласного об'єднання «Просвіта» імені Т. Шевченка

НАРОД БЕЗ ЕЛІТИ — СЛІПЕЦЬ І ЖЕБРАК

26 квітня цього року в приміщенні клубу «Укопспілки» відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція на тему: «Державна мова у новій системі освіти та виховання в навчальних закладах України». Ініціаторами проведення конференції виступили Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Т. Шевченка, Міністерство освіти і науки України та Всеукраїнське педагогічне товариство імені Г. Ващенко.

Відкрив конференцію відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Просвіта» Микола Нестерчук.

Начальник Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України Микола Дмитриченко у своїй, як він назвав, «неформальній розмові» дав оцінку беззастережній ситуації, яка склалася в освітніх закладах України. Називалися цифри, конкретні заходи, спрямовані на подолання кризової ситуації у зв'язку із впровадженням української мови в навчальний процес. Скажімо, доповідач констатував, що станом на 1 січня 2001-го року українською мовою навчається 72,3% студентів. Повільно покращується ситуація в Донецькій, Луганській, Дніпропетровській областях. Микола Дмитриченко нарікав на фінансову скруту, на погане забезпечення методичної бази. (Хоча останнім часом з'явилася надія на покращення). Говорив доповідач і про вкрай незадовільний стан впровадження української мови в професійно-технічних училищах та про постійні контакти з діаспорою...

На конференції виступив директор науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти та науки України, професор, доктор філологічних наук Петро Кононенко. Тривожно прозвучала у його доповіді думка про асиміляцію українства в усьому світі. П. Кононенко наголосив на особистій відповідальності кожного

свідомого українця за свою мовну поведінку. «Нам нічого просити! Треба виконувати конституційні положення!» — сказав Петро Кононенко. Він поділився своїми враженнями від перебування в Ризі.

У виступі Василя Герасименка — заступника начальника Головного управління освіти м. Києва — йшлося про те, щоб так звані національні університети відповідали змістові слова національний. Василь Герасименко висловив ряд конструктивних пропозицій. Чимало слушних зауважень відносно проявів тотального зросійщення сфер нашого життя прозвучало у виступах промовців. Чи не найкомпетентнішими і найпатріотичнішими були виступи просвітян.

Професор Міжнародного інституту лінгвістики і права Іван Ющук сказав: «Маємо національну державу, але не маємо еліти. Народ без еліти — сліпець і жебрак... Треба виховувати українську інтелігенцію». Він запропонував запровадити обов'язковий курс вивчення української мови з обов'язковим іспитом в усіх вищих навчальних закладах. Наприклад, в Японії вивчення національної літератури є обов'язковим для всіх факультетів.

Анатолій Погрібний, член правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» висловив думку про те, що в західному світі говорять про права людини, бо права нації вирішені. Він критично говорив про Міністерство освіти і науки, яке в своїх програмах втратило національні орієнтири.

На конференції виступили: Зінаїда Сікорська, Віталій Радчук, Володимир Заремба, Микола Гук, Леонід Філонов, Ніна Данилюк, Юрій Жук та інші. Конференція прийняла Резолюцію.

Оглядач

Серед різнобарв'я комерційно-рекламних конкурсів, в яких за допомогою, делікатно кажучи, оригінальних знахідок вас підштовхують до прощання зі своїми фінансами, чи серед розмаїття шоу-змагань, що вражають безмежністю ефектів і впливають на кровообіг та настрої, поетичний конкурс багатом видається архаїзмом. Проте, якби ви опинились надвечір 19-го квітня на вул. Саксаганського, 97, то змогли б пересвідчитись, що поезія сучасна завжди.

В той день храм муз (саме так у перекладі з грецької звучить слово «музей») — Київський літературно-меморіальний музей Лесі Українки — шанував поетичну музу юних літераторів. В його стінах відбувався фінальний тур поетичного конкурсу «Надія», визначилися і нагороджувалися переможці.

Назва конкурсу не випадкова, в ній ми, організатори, побачили високу багатомірну символіку. Це, передусім, данина пам'яті нашій великій поетці, її Надії, що давала сили «без надії так сподіватись...». Пригадалося, що і свій перший вірш, створений у неповні дев'ять років, Лесья Українка назвала «Надія». Здається, не випадково народилися зовсім не дитячі рядки цієї поезії:

*Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна...*

В юних конкурсантах ми побачили одвічну надію старшого покоління на краще майбуття... А ще маємо надію, що конкурс допоможе розквітнути любові до поетичного слова в душах дітей, і нам пощастить відкрити нові славі імена в українській літературі.

Конкурс був започаткований до 130-річного ювілею від дня народження Лесі Українки, який у лютому цього року досить помітно відзначався громадськістю. Хотілося не тільки щось особливе зробити до цієї дати, а й відновити в оселі, де мешкала поетеса і нині існує музей, давню традицію проведення

на Чубач — лауреат премій імені П. Усенка, М. Чурай, С. Гулака-Артемівського, Міжнародної премії «Дружба», заслужений діяч мистецтв України; Василь Довжик — лауреат премії імені Лесі Українки; Борис Чіп — лауреат премії імені В. Сосюри; крім того, головний редактор видавництва «Веселка», заступник голови по врученню літературної премії імені О. Пчілки, заслужений працівник культури Ірина Бойко; директор Музею видатних діячів української культури Ірина Веремєєва та заступник директора музею з наукової роботи Наталя Терехова.

Після відбіркового туру визначилися імена фіналістів поетичного конкурсу «Надія». Саме їх поезії в авторській інтерпретації звуча-

ЛЕСИНЕ СЛОВО

Чорні очі плити задивляються в лагідне небо,
бризки пензля шепочуть всесвітньо відоме ім'я,
білопіння бузку в головах розіллалося для тебе —
легко й плавно пливе в сивий безмір домівка твоя
там, де сірі цілує хрести наболіла душа
і життя чорним вороном кряче в густих споришах.

Як давно нашу страдницьку музу віки поховали,
а духмяна весна зараз слухає, Лесю, тебе,
ті глибокі слова, що крізь біль у віки промовляла,
дивну пісню душі, що за серце шматує, шкребе...
Бо ще Лесин вогонь у роках, у віках не зачах
і не стерти катом ніжний посміх на вічних вустах.

Через морок століть лине лагідна Лесина мова —
то душа з-під граніту у піняві весен співає...
І не знищать країну, в якій дике пристрасне слово
і могили, й граніт, і роки, і віки пробиває...
І не знищать країну, в якій слово кату — як тонна,
Ніжносяйна, прекрасна, одвічна вкраїнська Мадонно!

Оксана Пясківська, м. Вишневе — II премія, старша група

Оксана
Пясківська

еднання «Поступ жінок-мироносиць», яке очолює Зоя Ружин. Хто, як не жінки, підтримує дітей!

Подібні конкурси дають можливість дітям повірити в себе і ніби підтверджують існування вічного і прекрасного. А ще... здається, наш конкурс відкрив маленьку зірочку на літературному небосхилі. Всі члени журі відмітили образну, дуже своєрідну, зрілу поезію Ганни Біловол (I премія). Вона пише вірші вже десять років, відвідує зібрання творчого об'єднання «Радосинь», що діє при Національній спілці письменників (керівник — Дмитро Чередниченко), має публікації, цікавиться класичною музикою, збирає народні пісні. Член журі Г. Чубач, що написала в коментарях до конкурсних робіт: «Талановита і грамотна поетеса!», — захоплено вітала Ганнусю з перемогою і, схоже, буде опікуватися її літературними справами. Майбутнє своє юна поетеса пов'язує з філософією, що абсолютно не виключає відданість поезії.

Та й взагалі невідомо, чи стане хтось з учасників конкурсу «Надія» професійним літератором. Важливо те, що всі вони збагатять свою душу поетичним словом і їх світосприйняття стане багатшим і яскравішим.

Ми ж сподіваємось, що започаткована традиція стане щорічною. Можливо, зміняться умови конкурсу, рівень поетичної майстерності конкурсантів, склад журі, фінансове підґрунтя і т. ін., це природно, але перший поетичний конкурс «Надія» лишиться першим. Бажаємо успіхів майбутнім поколінням учасників і пропонуємо вашій увазі поезії переможців нинішнього року.

Р. С.: велике пожевлення помічено серед учнів молодших класів гімназії № 178. Майже всі бажають взяти участь в наступному конкурсі. Де будемо діставати коштів? SOS, меценати!

Ірина ЩУКІНА, завідувачка Музею Лесі Українки

Журі конкурсу

літературних конкурсів, що існувала понад століття тому в родині Косачів, Лисенків, Старицьких і їх друзів в часи зібрань гуртка «Плеяда». Щоправда, на засіданнях «Плеяди» найчастіше давалося тематичне конкурсне завдання для домашніх вправ, ми ж, прагнучи одержати щирі поезії, в яких автори могли б розповісти про те, що їх турбує, що їм найдорожче, вирішили не обмежувати конкурсанти будь-якою тематикою. Обмеження було іншого порядку. Твори мали бути художніми.

До участі в конкурсі запрошувалися учні шкіл, гімназій, ліцеїв м. Києва та передмістя за двома віковими категоріями: 1—6 та 7—11 класи. Найактивніше включилися в творче змагання навчальні заклади, з якими музей співпрацює довгі роки: гімназія № 178, школа-інтернат № 20, гімназія № 20 «Еко-Над», гімназія № 117 імені Лесі Українки м. Києва, школи с. Софіївська Борщагівка та м. Вишневого.

До складу журі входили відомі майстри поетичного слова: Дмитро Білоус, лауреат премії імені Лесі Українки — голова журі; Ган-

ли в музеї того квітневого вечора. Рідко зустрічається поєднання поетичної обдарованості з акторською, і ми, звичайно, не мали наміру визначати переможців за декламаторською майстерністю. Хотілося влаштувати свято поезії, надати можливість конкурсантам і гостям почути поезії з числа поданих на конкурс, а журі — остаточно визначитись, хто кращий. Влаштований таким чином заключний тур, власне, вийшов за рамки конкурсного; цьому, зокрема, сприяли і самі члени журі, які ділилися своїми враженнями, спогадами, розповідали літературні бувальщини, давали практичні поради поетам-початківцям. Панувала атмосфера теплового родинного зібрання, на яку ми так сподівалися. Вдивляючись в сяючі, захоплені обличчя дітей, в щасливі й зацікавлені очі дорослих,

навіть в огорнуті світлим смутком чи трошки стомлені постаті, відчули, що не даремно ми все це влаштували і ще, і ще раз, думкою і вголос, дякували людям, які відгукнулися на прохання музею і надали фінансову підтримку, без якої, ми це добре розуміємо, такого свята просто б не відбулося. Низько вклоняємося Благодійному культурологічному фонду «Український ренесанс», його президентові Ігорю Пономарчуку та колективу ТОВ «Інтернафт», який очолює Валерій Угрюмов. Завдяки нашим спонсорам ми влаштували свято солодоців для всіх абсолютно учасників конкурсу (тому, що їх було лише 40), ще й нагородили лауреатів. Ними стали в молодшій віковій категорії: Зарва Аліна — 5 кл., с. Софіївська Борщагівка — I премія; Карпенко Софія — 1 кл., гімназія № 178 м. Києва — II премія; Петрушас Олена — 3 кл. тієї ж гімназії — III премія. Лауреати старшої вікової категорії: Біловол Ганна — 11 кл., гімназія № 143 м. Києва — I премія; Пясківська Оксана — 11 кл., м. Вишневе — II премія; Ковтун Олександра — 9 кл., гімназія № 136 м. Києва — III премія. На конкурс надійшли такі прекрасні роботи, що журі «не вистачило» призових місць. Так з'явилися особливі відзначення журі Крамаренко Юлії (6 кл., школа № 33 м. Києва) та Ткач Марини (8 кл., школа-інтернат № 20 м. Києва) за поезії, присвячені Лесі Українці; Тищен-

ко Олександри (3 кл., школа № 44 м. Києва) за образне сприйняття світу; Нехорошкової Тетяни (10 кл., м. Вишневе) за щирий патріотизм.

Була відзначена і вчителька школи № 1 с. Софіївська Борщагівка Тетяна Петровська, яка, до речі, сама пише вірші і навіть видає яскраві книжечки для дітей. Не можливо було не помітити в творах її вихованців щире любов до поезії, рідного краю, школи, навколишнього світу, яка, безперечно, вихована вчителем.

Заклучним акордом вечора стало тепле вітання Всеукраїнського громадського об'

Олександра
Ковтун

Де він, отой,
що ховається в тобі
потаємки від тебе самого?
Де він, отой,
незбагненно-рідний
в тобі чужому?
Де він?
В очах твоїх може сховатися?
Ні, не бачу.
Та й хіба що розгледив в тій
темряві чорнильно-карій?
Давненько щось ти не
запалюєш там світла...
Певно, економиш
електроенергію...

Де він?
Може, в посмішці твоїй,
Натхненно-зажурений?
Ні, не та в тебе тепер
посмішка.

ДЕ ВІН?

Так, біжутерія з дешевого оптимізму.
Та де ж він?
Невже все? Зник назавжди.
Ні, не хоч. Чуєш?
Не хоч!
Віддай мені його. Чуєш?
Віддай!
Віддай хоч на пам'ять про...
А про що, власне?
І нащо мені тепер ота пам'ять?..
Знаєш, залиш краще його собі
(якщо, звісно, пощастить відшукати).

Залиш собі.
Тобі він потрібніший.

**Олександра Ковтун,
9 кл., гімназія № 136 м. Києва — III
премія, старша група**

ВІЗЕРУНКИ

1. Стати тінню місяця на воді —
Пливти по білій смужці тиші
У човнику з кленового листа.
Стати шматком глини —
Пахнути землею,
Зберігати на денці глечика
Залишки молока.
Стати маленькою —
І заховати обличчя
У твоїх долонях.

2. Хвилі осінніх ліхтарів
Розгойдують ніч.
Сни скриплять
І синьою зливою
Ллється твій погляд
Крізь дзеркало тиші.

3. Виліплю небо
З плетива чорних дерев.
Шкарубка сітка з кори
Захистить мене
Від зимового сонця.

4. Сьогодні вранці
Мені в долоні
Впало блакитне сонце.
І чому я плакала?

5. Хто виліпив твою
постать

Із синього воску неба
І поставив танути
Серед снігів моєї душі?

6. Летімо крізь хрипку пісню
Дитячого майданчика.
Летімо туди, де сніги
Дихають свіжістю
Весняних трав.
Летімо крізь печаль
Осінньої гойдалки.

7. Змішаю всі кольори,
Накладу веселку на веселку —
І з білого простору вийде вічність
І стане малюнком
На полотнах тиші.

8. Вітри поволі скапують на пальці,
Ховаються у серці,
Плачуть,
Засинають і пробуджуються.
А тоді у розхристаних зграйках чорних літер
Оживають кольоровим шумом.

9. Кінчик серця — мов вушко голки,
Жевріють свічки у зінціях,
За мою свічу помолись.

**Ганна Біловол, 11 кл., гімназія № 143 —
I премія, старша група**

У ТРАВИЦІ-МУРАВИЦІ

У травиці-муравиці
Прилягла спочити кия.
Буду тихо я ходити,
Щоб її не розбудити.
Насварюсь на півня: «Цить!
У травиці кия спить».

ДЕНЬ АНГЕЛА

У кожної людини
А також у малят
День Ангела буває:
Таких багато свят!
Ти вдруге народився
У цей великий день —
Оберігає Ангел дорослих і дітей,
Коли тобі на серце
Камінчик притиснув,
У Ангела є ключик —
Він взяв і відмікнув.

**Аліна Зарва, 5 кл., м. Вишневе —
I премія, молодша група**

Лауреатки I-их премій

ЗАЯВИТИ ПРО СЕБЕ КУЛЬТУРОЮ

Видавництво «Генега» порадувало читачів новою книгою визначного громадського й політичного діяча України, академіка НАНУ Миколи Жулинського. «Заявити про себе культурою» — так називається цей солідний, ошатний том статей про долю, історію та перспективи розвитку національної культури, про незвичайні долі її визначних діячів — Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Грушевського та інших. Ім'я Миколи Жулинського на сьогодні в Україні, та й далеко за її межами — одне із найкомпетентніших поміж дослідників літературного процесу, фахівців у галузі державотворення, соціологічних досліджень. Його статті вигідно вирізняються своєю науковою оснащенням, розумінням не тільки насутишних проблем життя, а й їхньої буттєвої підоснови.

Рідко хто із сучасних науковців володіє такою інформацією, умінням аналізувати, думати, вибудовувати концепцію, докопуватися до сутностей проблем.

Микола Жулинський прагне побачити справжнє, природне для національного духу життя, випробує в сучасній ситуації арсенал історичних уроків у політичному житті України. Часто автор використовує теоретичний досвід духовного життя діаспори. Фактично він вводить в обіг цілий масив неосвоєної культурології. Дуже виразно в статтях Миколи Жулинського звучить тема драматичних стосунків — митець і суспільство. Часто він торкається теми: роль інтелігенції в житті нації.

Коли читаєш небайдужі, інтелектуально насичені статті Миколи Жулинського, то ловиш себе на думці, що автор уміє розглянути тему в багатьох аспектах, достовірно змалювати тло і переконливо трактувати проблему. Він часто аналізує її історичну основу, розставляє акценти у часі минулому і навіть зосереджує увагу на перспективі.

Статті автора позначені гнучкістю думки, рухом думки, відкритістю до дискусій. Добре, що існує дискусійний простір...

Микола Жулинський переймається ідеями державотворення, які на його думку, можуть «сформувати у громадян почуття національної гідності та патріотизму».

Думаємо, що книга М. Жулинського «Заявити про себе культурою» буде цікавою для всіх шанувальників прекрасного письменства та людей, не байдужих до національних ідей взагалі.

СПОГАДИ ПРО БРАТІВ ТЮТЮННИКІВ

Книга Олени Черненко «Не зміліє пам'яті криниця» щойно вийшла у видавництві «Ярослав Вал» (К., Ярослав Вал, 2001 р.). Це видання — спогади про Григорія та Григора Тютюнників — здійснено за сприяння Ліги українських меценатів. Олена Федотівна Черненко (вдова по Григорієві Тютюнникові) зібрала унікальні факти із життя та життєвого творчого шляху класиків української літератури.

«Маю борг перед пам'яттю братів Тютюнників: усе, що чула від людей у Шилівці про їхнього батька Михайла Васильовича, усе, що зберегла пам'ять моя, мушу розповісти, воскресити для спокою їхніх праведних душ. Можливо, якась добра людиночка прочитає про нього та й задумається над долею нашого народу: рубаного шаблями, гнобленого панами, але гордого, розумного, талант якого пустив глибоке коріння і пробився через нетрі до волі, до світла». — Так означає мету своїх спогадів Олена Черненко

Всі, кому не байдужа доля українського слова, знайдуть у цьому поглибленому дослідженні поживу для розуму і серця.

У книзі йдеться про творчу лабораторію, про друзів по перу і прототипи героїв творів та художні орієнтації цих непересічних письменників.

«ЛИСТИ ДО СИНА»

Для тих, хто не знає життєвого і творчого шляху класика української літератури Василя Стуса, книжка «Листи до сина» (Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2001 рік) стане справжнім відкриттям. Вона розрахована на масового читача, має оригінальну композицію, яка охоплює майже все життя відомого поета і борця за справедливість, українського патріота, довголітнього в'язня.

Оригінальні поезії супроводжуються уривками з рецензій, листами до рідних і друзів, перекладами, фотокартками. В кінці книги вміщені записи «З таборового зошита».

Назва книги «Листи до сина» не вичерпує всього змісту, але дуже точно означає наскрізну ідею, якою пронизана вся книга.

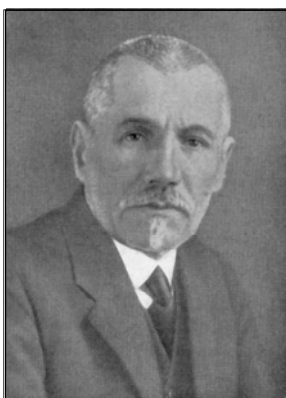
«Я вірю в Тебе, сину. І, може, мені навіть до душі, що Ти «викидаєш коники», а не йдеш уторованою дорогою. Тільки стережися гнилизни, штучності, «гопля-молодечості» (коники викидають і хулігани, злодії, веселуни з транзисторної радості, всяка непотріб). Хай тебе вбереже від таких «коників» Твоя чистота. Будь чистий за всяку ціну й передусім. Душею і тілом. Допмагає душ (для душі — коли ти регулярно вершиш над собою свій власний суд: а що ти зробив, щоб бути кращим, чеснішим, розумнішим...)»

Виховавчою стриманою тривогою перейнято багато сторінок цієї книги. Складається враження, що Василь Стус прагнув компенсувати «свою відсутність». Багато чого в листах недомовлено. Так, ніби він ждав, що син подорослішає і головна розмова ще відбудеться... І коли врахувати тло життя поета, то ці монологи вражають. Написані вони на вогні розуму і серця. Залишається тільки дивуватися, як у таких умовах Василь Стус зміг зберегти такий потенціал людяності та інтелекту.

Тільки в черствій людини не здригнеться душа від зворушливих і ніжних листів до дружини, від усвідомлення того, що правда суспільна і правда життя не завжди бувають гармонійними.

Творча спадщина Василя Стуса давно знайшла своїх читачів, поціновувачів і чекає на вдумливих дослідників.

Василь Стус — поет, оригінальний мислитель, літературний критик із бездоганним смаком, перекладач, митець європейської орієнтації, у книзі «Листи до сина» постає перед нами у дуже людяному, сліпучо чистому світлі, від якого слюзяються очі. І коли дочитаєш цю книгу, то пригадаєш Шевченкове «У нашій раї на землі»... Згадуються й інші рядки з Тараса: «Ви тяжкий камінь положили посеред шляху»...

«Я уродився 14 мая 1871 р. в селі Русові, коло Снятина в Галичині. Мій батько Семен та моя матір Оксана були з заможних мужицьких родів...» Так зримо, твердо і просто, як отчеш, починає свою «Автобіографію» один із найгеніальніших українських новелістів, першорядна зірка на європейському небосхилі — Василь Стефаник. 130 років від дня народження цього видатного майстра, який із чола народу «вчитав мислі, а з серцець висав почування» відзначає сьогодні вся Україна. Є потреба в тому, щоб творча спадщина геніїв нації постійно перебувала в полі нашого духовного зору. Кожне цікаве спостереження, дослідження наближають до серця читача дорогі образи, той світ ідей, якими переймалися наші світильники.

Редакція

«Є ЩО ЛЮБИТИ І ДО КОГО ПРИХИЛИТИСЯ»...

«Його новели — як найкращі народні пісні, в яких нема риторики, а ні сентиментальності, а тільки наочне, голе, просте, невідфарбоване життя, дуже часто сумна дійсність, але оздоблена золотом найправдивішої поезії».

Іван Франко

Велич генія віддаляє від нас у часі Василя Стефаника, а його присутність наближає до серця людського. Як все це далеко і як все близько. Покутської осені у селі Русів ми сидимо із сином Василя Стефаника — Семеном. Ми сидимо за тим столом, за яким сидів і його батько. Семен виймає із австрійської шафи вишивані сорочки і намагається мені подарувати... І ось сидимо оба «спролетаризовані», як писала критика про героїв його новел. Семенова думка борсається, як неприкаяний хамелеон. Таку він має вдачу. Через багато років я зрозумів, що таке стефанівський психотип. Семен достоту, як Антін із «Синьої книжечки», показує на поля і каже:

— Тутка всьо газдівське!

В його свідомості глибоко засіла думка про землю — єдине джерело існування селянина. В ньому живе почуття господаря. Земля і люди на ній — ось одне з мірил, про яке не треба забувати, коли думаєш про твори майстра.

А ще Семен нарікає на онука, який погано навчається:

— Аби твій прадід встав із гробу, то він би тебе бучком.

А ще Семен має зарубіжні

журнали... (Це були сімдесяти роки!) А потім, наче схаменувся, і показує на чорний телефон, і каже, що в нього там є друзі... Але нікуди не телефонує.

...Бачив я на русівських горбах чоловіків у полотняних штанах, які скиртували соломі, великі роги в корів у Русові...

Непросто стверджувати, що творчість геніального письменника, одного з найталановитіших новелістів європейського рівня і досі не досліджена в усій своїй повноті.

Критичну думку про джерела його таланту варто поглиблювати: багато завіс на сьогодні впадо. Звісно, що треба зважити і на прижиттєві оцінки, і на оцінки, на які спромоглася новочасна критика.

Варто нагадати, що найпоштішу оцінку творчості Василя Стефаника дав Іван Франко. Особливо плідною є його думка про шевченківську традицію у змалюванні життя селян. Згадаймо і думки Лесі Українки, захоплені відгуки Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського... Почасті Христі Алчевської.

Якщо говорити про іншу тогочасну критику, то вона (хоч і була позитивною), але не була глибокою. Оригінальне слово про творчість Василя Стефаника сказав Сергій Єфремов... І, все-таки, проблема розуміння природи таланту і творчості Василя Стефаника залишається проблемою.

Скарга-монолог, яка стала своєрідною поживою для зворотного від Божого промыслу

духу, лежить в основі багатьох новел майстра. Часом цей дух (чи назвімо його психологією розуміння життя) дуже народний. Іноді це звичайні клопоти серця людського, а іноді ці клопоти мають на собі пекельний відбиток не життя, а життя-муки, життя-прокляття від Господа. Окремі твори мають умовну концепцію — плюс-мінус життя. Часто народне життя перестає бути народним і виростає до рівня страхітливих візій, за рахунок переусвідомлення його митцем. Люди Стефаника від страждання уже не люди у звичайному розумінні. Вісь узвичаєного зрушена зі свого місця. Ці люди навантажені своїм попереднім, негативним досвідом. Вони більше не витримують цього досвіду, який виповнив чашу життя по краї... Людина у його новелах стиснута, як пружина.

Вона перебуває в активному стані. Ця людина збирається перебрати якусь ріку, за якою її чекає, або мусить чекати якесь інше життя. Привид Надії живе поруч із пеклом, а на кручі життя ростуть квіти сліпучої краси. Василь Стефаник змальовує традиційні життєві ситуації, традиційне в свідомості митця буття. Але людська свідомість не хоче (та й ніколи не схоче) змиритися з подібною традицією. У Стефаниковому розумінні традиційно — жити, традиційно — готуватися до смерті, традиційно — вмирати... На цьому зрізі і виростає, нібито незрима, психологічна боротьба.

Художник не тільки прихильється до своїх героїв, він буквально проживає перипетії їхнього життя. «Мушу за всіх страждати. Більше не можу пити гіркої чаші, яку мені підносить життя». — Бідкався він у листі до Ольги Кобилянської. Але весь час треба пам'ятати, що мука Стефаника — це мука митця. Наявна в подібній ситуації і правда про відносність трагедійного. Психотипи Стефаника — це ще сильні люди. Їхнє життя таке, як є — «голе», «просто», «невідфарбоване»... Влучніше від Івана Франка важко сказати. Є в житті цих героїв і велика спрага до краси та до тих світлих місцин, якими їх не обминула доля. Саме ця спрага межує із найкращими народними піснями, які всотані у тканину творів. Правда й те, що новели Василя Стефаника мають схожість із полотнами європейських художників. От тільки критика дуже доволіно говорила про цю схожість. Сам митець не раз говорив, що він стоїть на «роздоріжжі впливів». На сьогодні варто не наголошувати на думці, що Стефаник — мужицький поет. Хоча подібну оцінку теж не варто ігнорувати. Треба цю думку тлумачити на належному рівні.

Творчість Василя Стефаника, як і всяке геніальне явище, увірала в себе, безперечно, більше, аніж наші думки про неї. Коли читаєш ці новели, то на думку спадають такі категорії, як всеохопне усвідомлення трагедійності буття, одвічна драма людського існування, криза людини на тлі соціальних негараздів... Думаєш про те, що світ — дисгармонійний і, разом з тим, про те, що краса його незнищенна.

Сторінку підготував
Василь ОСАДЧИЙ

Літературно-меморіальний музей В. Стефаника в с. Русові

З а «Реестром Війська Запорозького 1649 року» в різних сотнях Брацлавського полку служили козаки з незвичним іменем *Хар*: *Хар* Шандаровський, *Хар* Дідов, *Хар* Педорченко, *Хар* Ємець (РВЗ, 246, 253, 261). Таке ж ім'я знають індійці. Його мають троє з десяти навчителів-гуру в сікхизмі, одній із найбільш демократичних релігій, що виникли на початку XVI ст. в Пенджабі: *Хар* Гобінд (1595 – 1644), *Хар* Раї (1630 – 1661), *Хар* Крішан (1656 – 1664).

Пенджаб, згадуваний і у «Влесовій книзі», – перша тривала зупинка ведійських аріїв на шляху до Індії зі своєї прабатьківщини, яку багато хто розміщує в Північному Причорномор'ї, отже, і в Україні. У Пенджабі записано «Рігведу» – найдавнішу культурну пам'ятку стародавніх індійців, яку по праву вважають і найпершою пам'яткою всіх індоєвропейських народів. Основний міф «Рігведи» – битва бога-воїна Індри зі змієм Врітрою, зберігся в наших веснянках, щедрівках і казках. Причому Врітра зберіг тут навіть своє первісне ім'я – в українському фольклорі він виступає як злий цар Ворот або Воротар. Сам міф має виразне календарне походження і засвідчує давні землеробські традиції індійців та українців.

У Пенджабі й сьогодні живуть чонгари, а в Присивашші на півострові Чонгар українські археологи виявили поховальний комплекс трипільських часів із виразними рігведійськими уявленнями. Чонгарів дехто вважає предками європейських циган, а циганів учені пов'язують саме з Пенджабом.

Із Пенджабом давньоіндійські міфи пов'язують долю Самби, сина Крішні – тут Самба звів храм Сонцю і запровадив поклоніння цьому божеству. Ім'я *Самба* означає *Кий*, *Жезл*, *Скипетр*, а візантійські джерела (Костянтин Багрянородний) називають Київ – *Самбатас*.

Пенджабці знають ім'я *Дгір* – «Мудрий», співвідносно з іменем київського князя – *Дір*, особливо якщо зважити, що київський і галицький Ярослав мали епітети відповідно *Мудрий* та *Осмомисл*, що полян літописець Нестор означає «мудрими й смисленими», що Свята Софія – це Божественна Мудрість.

Побутує в пенджабців воїнське ім'я *Махіна*, яке означає «Захисник землі/країни». Воно споріднене з прізвиськом *Мазена*, що його мав, зокрема, Іван Мазепа – видатна історична постать і український гетьман, котрий цілих двадцять років тримав гетьманську булаву.

Біля міста Чухиркан (нині у Пакистані, бо історичний Пенджаб 1947 року поділено між Індією і Пакистаном) 1469 року народився Гуру Нанак, засновник сікхизму. *Чухир* і *Чигир* у назвах *Чухиркан* (кан – «місто») і *Чигирин* (козацька столиця часів Богдана Хмельницького) споріднені з санскритським *чакра* – «коло», «колесо», «круг». У пенджабців і сьогодні побутує ім'я *Чухир*, а в українців – прізвисько *Чигир*. Зброєю Вішну-Крішні є чакра – бойовий диск із зазубнями по краях, відточеними до гостроти леза; цю зброю і тепер використовують сікхи в своїх воїнських вправах.

У Пенджабі й досі є свої «запоріжці», так звані ніханги, які знають лише воїнську справу й носять жовто-блакитне вбрання. Вони – одне з відгалужень сікхів, сповідників сікхизму. А в сікхів і козаків чимало спільного. Обидва бойові братства постали як реакція самозахисту на агресивні зовнішні чинники і майже одночасно. До запоріжців і до сікхів могли пристати люди будь-якої віри й національності, будь-якого суспільного чи майнового стану. І запоріжці, і сікхи проводили ідеї соціальної рівності, їхні ідеали – самопожертва, милосердя, справедливість, терпимість, хоробрість і вільна Вітчизна. Століття боротьби за свободу загартували тих і тих, зробили першокласними воїнами, хоча вони і вправні хлібороби. Сікхів ще називають *кесадгари* – «косодержці» (*кес* – «волося», *дгар* – «держець»). А деякі дослідники козаччини схильні вважати, що термін *козак* постав із первісного *косак* – «з косицею», «з чубом». Таку думку певною мірою підтримує і сікхський термін.

Компонент *Хар* і сьогодні активний у творенні двох основних чоловічих імен (*Харбанс*, *Харбгагат*, *Хардев*, *Харнам*, *Харнріт*, *Харсахай*, *Харчанд*, *Харчаран*, *Харшаран*, *Харбір* тощо); він пов'язується з двома верховними індуїстськими божествами – Шівою та Вішну, котрі відповідно мають імена *Хара* й *Харі*. Щодо імені *Харбір*, то елемент *бір* у ньому відбитий у козацьких прізвиськах *Балбір*, *Балбиренко*, *Балвір* і *Бальвір*. Козаки з такими прізвиськами служили в Білоцерківському, Брацлавському, Канівському, Київському, Корсунському, Переяславському, Полтавському й Черкаському полках (РВЗ, 76, 101, 123, 156, 161, 170, 171, 175, 190, 252, 296, 345, 415). Ім'я *Бальвір* (*Бальдев*, *Бальрам*, *Бальбгадра* чи просто *Баль*), досл. «Могутній герой/богатыр», має в індійській міфології старший брат Крішні, землеробське божество, атрибут якого – плуг. Крішна, мовлять міфи, народився від чорної волосини бога Вішну, а Бальвір – від білої, через що вони – Чорнобог і Білобог. Форма *Балбір* властива саме пенджабській мові, де *вір* – «герой» закономірно передається як *бір* (*Балбір*, *Дгармабір*, *Сукхбір*, *Бірбгадра*). Тобто як індійці знають дві форми імені – *Бальвір* і *Балбір*, так і українці знають дві форми прізвиська – *Бальвір* і *Балбір*.

Входить компонент *Хар* і в індійські назви: *Харіпур*, «Місто Харі-Вішну» (пор. місто *Вишніполі* у Черкаській області, що має в Індії свого прямого двійника – *Вишнупур*, де санскр. *пур* – «місто» тотожне укр. *піль* у назвах *Бориспіль*, *Костопіль*, *Миропіль*, *Тернопіль*, *Трипільля*, *Ямпіль* тощо); *Хардвар*, досл.

ХАРКО, КІВ...

«Двері/Ворота Харі (Шіви)» – місто на березі Ганги, відоме місце прощі, одне з семи священних міст Індії. Хардвар раніше називався *Гангадвара* – «Двері/Ворота Ганги» (санскр. *двара* тотожне укр. *двері*), бо тут Ганга витікає з гір на рівнину; *Харішекхар* (санскр. *Харашекхара*), досл. «Корона/Вінець Харі-Шіви» – одна з численних назв священної Ганги. За міфами, могутня ріка колись текла на небесах, а потім, аби оживити 60 тисяч синів царя Сагари, яких проклятом спопелив мудрець Капіла, спустилася на землю. І щоб її води при падінні з небес не завдали шкоди всьому живому, їх прийняв на голову Шіва, звідки вже спокійно вони розлилися по землі сімома потоками; *Харіяна* – невеличкий, сусідній із Пенджабом штат, утворений 1966 року. *Харіяна* означає «Земля/Країна Харі-Вішну», або просто «Божя країна», оскільки *харі* ще має значення «бог», «всезишній», «господь». Саме в такому значенні воно вжите у відомій мантрі-молитві вішнуїтів і крішнаїтів «*Харе Крішна-Харе Крішна Крішна-Крішна Харе-Харе, Харе Рама-Харе Рама Рама-Рама-Харе-Харе*», де *Харе* можна перекласти як «Божє», «Господи».

Головна сікхська святиня, так званий Золотий Храм посеред священної водойми в місті Амрітсарі, закладений 15 жовтня 1588 року, називається *Харі Мандір* – «Божественний Храм». Тут зберігається Аді Грантх – священна книга сікхів, а також особиста зброя махараджі Ранджіта Сінха (1780–1839) – національного героя Пенджабу й творця незалежної сікхської держави. Ім'я *Ранджіт* (санскр. *Ранджіта*), яке означає «Переможний/Звитязний у битві», відбите в запоріжців як прізвисько. Його має, наприклад, козак Джерелівського куреня Семен *Ранджіда* (РВЗ, 24).

У сікхському календарі є місяць *хар*. Саме цього місяця народився, а згодом і одружився Хар Гобінд – шостий сікхський гуру. У місяць *хар* навпроти Золотого Храму було закладено ще одну святиню сікхів – Акаль Тахт, «Трон Безсмертного», куди на ніч врочиство переносить Аді Грантх, аби вранці повернути в Харі Мандір.

У Брацлавському полку з чотирма іменами *Хар* є і шість імен *Харко* й прізвиська *Харус*, *Харенко*, *Харувський* і *Харченко*. Зрозуміло, що *Харко* – зменшувальна форма від *Хар* і що прізвисько *Харченко* утворене від імені *Харко*. Тоді як прізвиська *Харус*, *Харенко* й *Харувський* походять від *Хар*. Якщо в Брацлавському полку служив *Хар* Ємець, то в Чигиринському – *Харко* Ємець і *Харко* Ємченко (РВЗ, 32, 41); *Харко* Ємченко був і в Прилуцькому полку (458).

Ім'я *Харко* не побутує в сучасних українців, а виступає лише як прізвисько. Зате в запорізьких козаках воно неабияк поширене. За «Реестром» 1649 року його мають 158 козаків, а прізвисько *Харченко*, утворене від нього, має 51 козак. Разом з іменами *Харченко* й *Харлан*, прізвиськами *Харина*, *Харинко*, *Хариненко*, *Харкович*, *Харевський*, *Харувський* тощо їх вистачило б на три козацькі сотні.

Як мовилося, компонент *Хар* пов'язаний із Вішну – *Харі*, земним втіленням якого є Крішна, та Шівою –

Харою. Прізвиська *Шіваненко* (2) й *Кришнінко* (2) засвідчені тільки в Черкаському полку (щоправда, сотник Богдан *Кришнінко* служив і в Переяславському), «найіндійськішому» з усіх 16 полків «Реестру», бо в ньому найбільше імен і прізвиськ, що мають індоарійські паралелі. Тож природно припустити, що в цьому полку досить рясно відбилися й ім'я *Харко*. І справді: саме в Черкаському полку виявилось найбільше імен *Харко* – 23 та прізвиськ *Харченко* – 8. Друге місце посідає Білоцерківський полк – 18 імен *Харко*. Причому в одному випадку з іменем *Харко* тут поєднане прізвисько *Рохманенко*. Рахмани в українському фольклорі – божі люди, праведники, індійські ж брахмани – жерці й святі відлюдники, як правило, шанувальники Вішну чи Шіви. Тож ім'я *Харко*, пов'язане з Вішну-Харі або Шівою-Харою, напрочуд пасує до «брахманського» прізвиська *Рохманенко*.

У Брацлавському полку одне ім'я *Хар* подане у зв'язці з прізвиськом *Шандаровський*. *Шандар* тут тотожне індійському *Чандар*, пенджабській формі санскритського *Чандра* – «Місяць». А Місяць відіграє неабияку роль в індійській міфології (є навіть Місячна династія царів), він пов'язаний із Вішну й Шівою (його зачіску прикрашає півмісяць), що відбивається і на прізвиськах. Показове в цьому плані ім'я і прізвисько індійського письменника – *Крішан Чандар* (1915–1977), чотири романи й десяток оповідань якого переклав українською автор цих рядків. Тож *Крішан* або *Крішен* (у «Влесовій книзі» – *Кришен*) – пенджабська форма санскритського *Крішна*, а *Чандар* або *Чандер* – така ж форма санскритського *Чандра*, «Місяць». В Україні чимало прізвиськ і назв на *Шандр*: *Шандра*, *Шандрук*, *Шандрюк*, *Шандаровський*; село й річка *Шандра* на Київщині (річка *Чандра* є і в Пенджабі), три потоки *Шандровець* у Львівській та Івано-Франківській, гора *Шандрувка* в Закарпатській обла-

стях тощо (інші факти див.: СГУ, 617-618, 620).

Вішну-Харі й Шіва-Хара виступають і як єдине божество – *Харіхара*, зображуване як напів-Вішну-напів-Шіва. Ім'я *Харіхара* має сучасний виконавець санскритських пісень, зокрема, й на вірші з «Мегхадути» славетного Калідаси (V ст.). Ця лірична поема була улюбленим твором Павла Ріттера (1872 – 1939), українського санскритолога й основоположника української наукової індології, життя і багатогранна діяльність якого пройшли в Харкові, місті, що назва його безпосередньо стосується нашої розмови. «Мегха-дута» настільки захопила Павла Ріттера, що він переклав її аж трьома мовами – українською, російською та італійською; українською, під назвою «Хмара-вістун», вона вийшла 1928 року в тому ж Харкові.

І ще одне. На цьогорічній індологічній конференції до 50-річчя Республіки Індія київський дослідник Руслан Кукоєску навів численні й загальноомовні докази спорідненості іконографічних образів українського Козака Мамає та індійського Шіви-Харі в образі Шіви-вінаджарі, Шіви-вінодержця (*віна* – давній музичний струнний інструмент). Що відкривав новий, досить незвичний, але, схоже, перспективний напрямок досліджень.

Шню і руки Шіви прикрашають намисто й браслети з дрібних червоних плодів дерева рудракші (досл. «око Рудри») – ці прикраси-обереги називаються *хара* або *хар*. А Козака Мамає іноді бачимо в сорочці з вишивкою на комірці й рукавах – теж своєрідним оберегом.

Ой у того сотника Харка – та виштитая сорочка,
Гей у того сотника Харка – та на рукавах мережка...

РВЗ – Реестр Війська Запорозького 1649 року. – К., 1995.
РВЗ – Реестр Запорозького войска 1756 года. – Краснодар, 1997.

СГУ – Словник гідронімів України. – К., 1979.

СРС – Санскритско-русский словарь. – М., 1978.

Степан НАЛИВАЙКО

У природі рослинний і тваринний світ один одного гармонійно доповнюють. В її «лабораторії» є проти кожної окремої хвороби чи навіть комплексу хвороб потрібні ліки. Пояснюється це тим, що вищі тварини розвивалися протягом мільйонів років у тісному зв'язку з рослинами, що були і є для них основним джерелом їжі, з якої внаслідок хімічного перетворення будуються тіло вищих тварин, усі його клітини й органи.

Отже, цілющі рослини треба вміло підшукувати і застосовувати. Проте слід пам'ятати, що лікування ними буває тривале — до 1,5-2 років, з перервами на 10-15 днів через кожні 2 міс. Дикі рослини в фітотерапії застосовують ширше через наявність у них антибіотичних речовин, так званих фітоалексинів, що дає їм перевагу над культурними.

Збирати лікарські рослини треба в момент найбільшого вмісту в них діючих чинників — під час цвітіння; коріння й насіння — ранньої весни чи восени, кору — наповесні, під час руху соків. Збирати сировину потрібно обережно, дбайливо, не допускаючи варварського знищення рослин. Найкраще це робити в погоду, суху і сонячну погоду, після дощу або омити росу, але вже висохлу (крім на-

сіння кмину і плауна). Зібрані рослини треба сушити чи консервувати так, щоб зберегти їхній вигляд: зелені частини повинні залишитися зеленими, квітки — не почорніли й не вицвіли. Належно висушену сировину зберігайте в сухому місці,

в скляних банках з кришками, окремих коробках або скриньках — з позначками назв рослин і дат їх збору.

Звичайно, головні заготовки рослин (дивиться таблицю № 1) слід проводити в теплій порі року, але і взимку дещо можна зробити.

У січні і лютому знахарі й цілителі завжди заготовляли: супліддя вільхи сірої, однорічні пагони й листя омели білої, листя евкаліпту кулькового, а також нарости чаги на березах. У лютому розпочинають заготовку бруньок, смоли (живиці) та мо-

лодих пагонів сосни лісової, смереки. У грудні можна збирати: плоди обліпихи крушиновидної, супліддя вільхи сірої, однорічні пагони і листя омели білої, чагу (березовий гриб), листя евкаліпту кулькового.

Підбірка Юрка ТЯГНИРЯДНА

ПИТАННЯ АГРОАСТРОЛОГІЇ

«Аграрна астрологія, як одна з найдревніших гілок астрологічної науки, здатна підказати, коли і що сіяти та саджати для того, щоб наслідок відповідав чеканням, бажанням, надіям.»

Сергій Вронський, доктор медицини

У багатьох садівничих календарях наводяться строки садіння городини та паростків, але ніде не пояснюється, чому саме так, а не інакше це треба робити. Згідно з теорією Вронського, підкріпленою декількома десятиліттями практичного використання, існує 12 так званих космобіологічних істин, котрі безпосередньо впливають на стан рослинності та ґрунту саду і городу. Тож читайте і занотуйте, шановні садівники-городники.

1. Коли транзитний Місяць знаходиться (переміщується) у знаку Овна, слід сіяти і садити лише те, що росте швидко і одразу ж потрапляє до столу: салатні рослини, шпинат, кущова квасоля, помідори та інші.

2. У знаку Тільця Місяць добре впливає на капусту і моркву, буряк і спаржу, чорну редьку, цибулю-порей і селеру, а також всі трави та зелень. В цей день слід садити усі дерева і кущі, особливо шипшину й жимолость. А також все те, що росте повільніше, але повинно бути міцним та стійким, тобто добре перезимувати і зберегтися до самої весни чи навіть до наступного врожаю.

3. У знаку Близнюків Місяць добре впливає на лісову і садову полуницю, на коренеплоди і всі в'юнкові рослини, на квасолі, горох, чечевицю і віку. В ці дні радять пересаджувати усі в'юнкові рослини, в'юнки троянди й ожину.

4. При перебуванні Місяця у знаку Рака настає черга всіх баштанних культур та кущової квасолі, коренеплодів, редиски і редьки, помідорів і спаржі, а також всього того, що одразу ж з городу потрапляє до столу. І навпаки — нічого не можна сіяти й садити з тих культур, що активно ростуть у висоту.

5. Місяць у знаку Лева. Можна висаджувати дерева і кущі. В ці дні, коли Місяць знаходиться у знаках Зодіаку стихійного тригону "Вогонь" (Овен, Лев, Стрілець), будь-

те обережні з усіма загостреними інструментами, бо при пораненні рани будуть заживати дуже важко.

6. Місяць у знаку Діви сприяє саджанню усіх декоративних кущів і кущиків, невисоких дерев. Ці дні слід використовувати для розпалювання саду, скверу, парку і т. д. Особливо цей час сприятливий для декоративних рослин, що радують око чудовими квітами, але не дають ні плодів, ні ягід.

7. У знаку Терезів Місяць сприяє саджанню картоплі, ріпи і спаржі, квасолі й гороху, віки і чечевиці, зернових культур, а надто — бульбових та стручкових культур (при обов'язковій умові, що в ці дні Місяць зменшується). Садити дерева й кущі слід лише тоді, коли Планета прибуває.

8. Місяць у знаку Скорпіону. Сміливо висаджуйте усі баштанні, цибулю-порей, редьку, помідори. Також ці дні сприятливі для саджання й посіву лікарських трав і рослин, а надто тих, що мають жала, шипи та інші колючки, а також листя й плоди вигляду голки чи шпильки.

9. У знаку Стрільця Місяць добре впливає на посадку рослин, що ростуть догори, у висоту. У ці дні не слід обробляти дерева й кущі ніяким гострим інструментом, не проводити ґрунтових робіт з лопатою чи киркою.

10. Коли Місяць проходить знак Козерога, радимо саджати трави і зелень, підзимовий шпинат і селеру, цибулю-порей та цибулю-овицю, коренеплоди й кущоплодові. Взагалі Козеріг — дуже врожайний знак Зодіаку, особливо для всіх зимових овочів. Лише цибулю потрібно саджати, коли Місяць зменшується.

11. Місяць у знаку Водолія надає садоводу повний відпочинок. Усі потуги необізнаного з астрологією підприємця видадуться марними.

12. У знаку Риб Місяць добре впливає на посадку салатів і шпінату, петрушки, редиски і місячної

полуниці. Та будьте обережні: усі висіяні у ці дні овочі і фрукти дуже легко будуть всмоктувати неприємні запахи, до того ж швидко псуватимуться.

Додатки

У дні Повного Місяця не слід ні садити, ні сіяти. Не користуватися гострими інструментами. Але можна полоти і знищувати бур'яни. Крім того, найкраще саджати картоплю в період між Молодиком і Повним Місяцем.

Для полуниці й суниці кращий строк — липень і серпень під час зростання Місяця.

Вирубкою лісу потрібно займатися лише під час зростання Місяця.

Овочі, котрі ростуть повільно, краще збирати в ті дні, коли Місяць перебуває в останній чверті: тоді вони довго тримаються в доброму стані, чудово зберігаються.

Зернові слід збирати перед повним Місяцем. Кущову квасолі збирають, коли вона починає вкладатися, але Місяць при цьому повинен бути у знаку Лева.

Дерева висаджують перед повним Місяцем, а обрізають — на молодика. Пересадка старих дерев можлива тільки до повного Місяця. Виноградні лози обрізають лише перед самим молодиком, інакше буде довго і багато текти сік.

Великі домашні рослини, що ростуть в чанах та діжках, пересаджують тільки перед самим молодиком. Траву і зелень слід садити лише в час повного Місяця, виключаючи знаки стихійного тригону "Вода" (Рак, Скорпіон, Риби), в котрих вони швидко і легко гинуть.

Отже, між молодиком і повним Місяцем саджають ті рослини, котрі повинні рости догори — дерева, кущі, квіти і овочі, а між повним Місяцем і молодиком — рослини-коренеплоди: картоплю, ріпу, моркву, буряк, брукву, редиску, чорну редьку, спаржу, підзимові.

Шановні садівники! Нехай Ваші сади та городи порадують Вас багатими врожайми!

Підготувала до друку
Аліна ЛЕВЧЕНКО, м. Луганськ

Таблиця № 1

Весна-літо-осінь. Календар заготівлі найбільш поширених лікарських рослин має такий вигляд:

Назва рослини	Що збирають	Місяці:											
		б	к	т	ч	л	с	в	ж	л	с	в	ж
1. Авран лікарський Gratiola officinalis	трава	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
2. Аір тростиновий Accorus calamus	кореневища	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
3. Алтея лікарська Althaea officinalis	корені	+	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
4. Аралія маньчжурська Aralia mandshurica	корені	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
5. Арніка гірська Arnica montana	квітки	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-
6. Астргал ... Astragalus ...	трава	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
7. Багно звичайне Ledum palustre	трава	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
8. Барбарис звичайний Berberis vulgaris	корені	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
9. Барбарис звичайний Berberis vulgaris	листя	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
10. Береза Betula verrucosa	бруньки	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. Береза Betula verrucosa	листя	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Бобівник трилистяний Menyanthes trifoliata	листя	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
13. Брусниця Vaccinium vitis-idaea	листя	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
14. Бузина чорна Sambucus nigra	квітки	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
15. Бузина чорна Sambucus nigra	плоди	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
16. Буркун лікарський Melilotus officinalis	трава	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
17. Валеріана лікарська Valeriana officinalis	кореневища, корені	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
18. Вовчуг польовий Ononis arvensis	корені	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
19. Волошка синя Centaurea Cyanus	крайні квітки	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
20. Гірчак зміїний Polygonum bistorta	кореневища	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
21. Гірчак перцевий Polygonum hydropiper	трава	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
22. Гірчак почечуйний Polygonum persicaria	трава	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-
23. Глід криваво-червоний Crataegus sanguinea	квітки	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
24. Глід криваво-червоний Crataegus sanguinea	плоди	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
25. Горицвіт весняний Adonis vernalis	трава	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
26. Горобина звичайна Sorbus aucuparia	плоди	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
27. Грицики звичайні Capsella bursa-pastoris	трава	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
28. Деревій звичайний Achillea millefolium	трава	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
29. Діоскорея ніппонська Dioscorea nipponica	корені, кореневища	-	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-
30. Дуб звичайний Quercus robur	кора	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31. Дудник лікарський Angelica officinalis	корені, кореневища	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
32. Дурман звичайний Datura stramonium	листя	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
33. Живокіст лікарський Symphytum officinale	корені, кореневища	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
34. Журавлина 4-пелюсткова Oxycoccus palustris	плоди	+	+	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-
35. Звіробій звичайний Hypericum perforatum	трава	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
36. Калина звичайна Viburnum opulus	кора	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37. Калина звичайна Viburnum opulus	плоди	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
38. Кмин звичайний Carum carvi	плоди	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
39. Конвалія звичайна Convallaria majalis	квітки, трава	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
40. Копитняк європейський Asarum europaeum	листя	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41. Кремена біла Petasites albus	листя	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
42. Крушина ламка Frangula alnus	кора	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43. Кульбаба лікарська Taraxacum officinale	корені	-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-
44. Лопух справжній Arctium lappa	корені	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
45. Мучниця звичайна Arctostaphylos uva-ursi	листя	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
46. Оман високий Inula helenium	корені, кореневища	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
47. Папороть чоловіча Dryopteris filix-mas	кореневища	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
48. Первоцвіт весняний Primula veris	листя	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
49. Перстач прямостоячий Potentilla erecta	кореневища	+	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
50. Подорожник великий Plantago major	листя	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
51. Полін звичайний Artemisia vulgaris	трава, листя	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
52. Ромашка лікарська Chamomilla reculita	квітки	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
53. Солодка гола Glycyrrhiza glabra	кореневища, корені	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
54. Сосна звичайна Pinus sylvestris	бруньки	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55. Сухочвіт багновий naphalium uliginosum	трава з корінням	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
56. Фіалка триколірна Viola tricolor	трава	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
57. Хвощ польовий Equisetum arvense	трава	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
58. Хміль звичайний Humulus lupulus	супліддя	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-
59. Чага (березовий гриб) Inonotus obliquus	наріст	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
60. Чаполоч пахуча Hierochloa odorata	трава	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
61. Чебрець плазкий Thymus serpyllum	трава	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-
62. Черета трироздільна Bidens tripartita	трава	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-

Смачного!

ДЕКІЛЬКА
РЕЦЕПТІВ
ХУДОКОСТИМ

Багато хто намагається привести до норми надмірну вагу свого бідолашного тіла. А коли існує попит, то знайдуться й пропозиції. Саме тому людство понапридумувало десятки найрізноманітніших засобів та дієт, і деякі з них істотно допомагають, особливо якщо підключити психіку — могутній позитивний фактор на шляху до самоцілення.

А от для тих, хто потерпає від недовкрів'я, худокості, майже нічого не передбачено. І як зарадити цій біді, мало хто знає навіть серед лікарів. Саме для цих людей ми й приготували підбірку порад з народно-го досвіду. Базуються вони на чудовому пінному продукті — пиві. До речі, існують навіть правила його споживання. Наприклад:

— до споживання жирної їжі є сенс випити склянку пива, краще темного, а потім кожний шматок запивати ковточком, — тоді жирна їжа засвоюється краще;

— салати треба їсти першими, а пивом лише запивати їх;

— якщо п'єте пиво, то не треба наприкінці трапезування частуватися іншими напоями, наприклад, чаєм, соками чи каваю.

На можливостях пива сприяти кращому засвоєнню їжі ґрунтуються кілька унікальних рецептів тим, хто мріє про солідніші форми, ніж має.

Естонський молочний суп з пивом. На 200 г пшеничного хліба: 5 склянок молока, склянка пива, 1-2 ст. ложки цукрового піску, 3 яйця.

Молоко скип'ятити. Яйця збити з цукром, змішати з пивом і додати до гарячого молока. Суміш підігріти, залити нею нарізані кубиками пшеничний хліб. Споживати в холодному вигляді.

Елеброд — шведський суп з пива. Пляшка пива, шкiрка лимона, 1-2 ст. ложки цукру, 2 ст. ложки борошна, 1 яйце, ще 1 яєчний жовток, молоко.

В пиво покласти шкiрку (цедру) лимона і довести до кипіння. 1 ст. ложку борошна розвести в холодному молоці і додати до супу. Приправити цукром і сіллю за смаком. Яйце змішати з борошном, додати трохи молока, добре розмішати, щоб не було клубочків, і додати до супу. Варити 5 хв., потім зняти з вогню. Яєчний жовток і кілька ложок супу добре збити і додати до основної маси супу.

Фінський напій "Лімпопо". 1 кг чорного хліба, 3 пляшки пива, 300 г цукру, 10 — 15 г лимонної цедри, сік 2 лимонів.

Хліб нарізати дрібними кубиками і підсушити. Приготувати суміш пива й лимонного соку. Покласти сухарі до керамічного або емальованого посуду, залити отриманою сумішшю. Додати подрібнену лимонну шкiрку, дати настоятися 25 — 30 хв. і процідити. Перед вживанням треба охолодити до 8 — 12°C.

Спробуйте, вам сподобається. І повнішайте на здоров'я!

Ганна ОМЕЛЬЧЕНКО,
с. Задінецьке
Харківської обл.

Допоможи своїм очам

Відомо, що людина переважно частку інформації про навколишнє середовище сприймає завдяки так званому зоровому аналізу, а простіше кажучи — очам. Саме вони надсилають у мозок найпершу та найнеобхіднішу інформацію у вигляді електричних імпульсів, які характеризують стан, форму та кольори довколишніх предметів і явищ. Тому втратити зір повністю чи значну його частину може одночасно означати і втрату зв'язку з навколишнім середовищем.

Сьогодні ми вирішили розповісти історію людини, яка знайшла в собі сили побороти одразу дві грізні хвороби очей — катаракту та глаукому. Микола Бутко з Ростова-на-

А тепер розповім про свою гімнастику для очей і маю надію, що вона багатьом стане в пригоді.

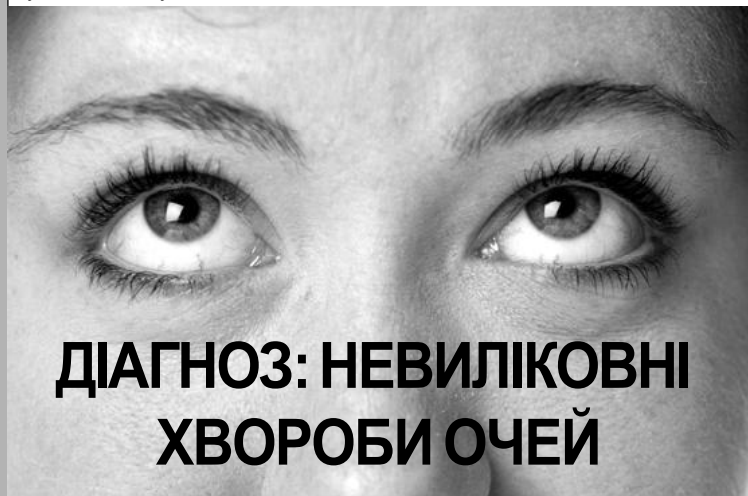
· Як можна сильніше зажмурююся. Рахую до 100 впродовж 1 хв.

· Якомога вище піднімаю брови, не відкриваючи очей — 100.

· Виконую кругові рухи очима вниз, угору, праворуч та ліворуч — 100.

· Моргаю обома очима, сильно стискаючи і розкриваючи повіки — 100.

· Подушечки вказівного, середнього та безіменного пальців обох рук розміщую над очними ямками, не торкаючися очних яблук і натискаю. Роблю 100 таких надавлень. Одночасно вібрую верхньою губою,

ДІАГНОЗ: НЕВИЛІКОВНІ
ХВОРОБИ ОЧЕЙ

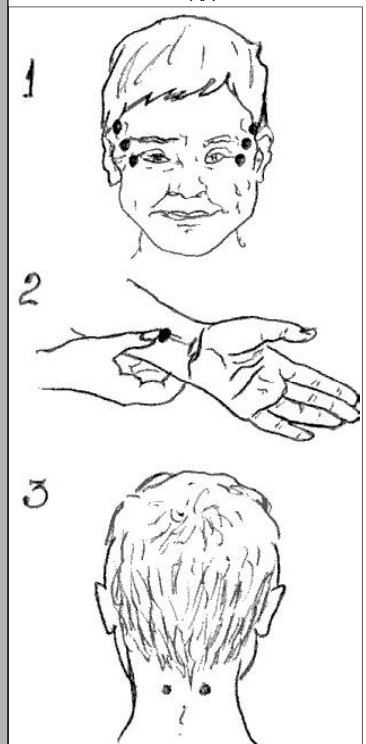
Дону — не лікар і не цілитель. Йому вже за сімдесят, ветеран війни. Майже 20 років тому крім катаракти у нього розвинулась і глаукома, що й спричинило єдиний лікарський висновок: оперувати! А це нічого доброго не обіцяло: біль, краплі для очей та інвалідність — довічно. Це ж підтвердила і дружина Бутка, кандидат медичних наук, окуліст.

І тоді хворий вирішив допомогти собі сам. Що було далі — пише сам М. Бутко:

«Почав проводити соляризацию (дивись нижче — Ред.), виконувати гімнастику для очей (сидячи у ванні), натискати на БАТі (біологічно активні точки), закапувати в очі урину і промивати їх талою підсоленою водою за йогівською системою.

З часом катаракта щезла. Біль у очах пройшов. Внутрішній очний тиск стабілізувався. Зір відновився і окуляри мені стали непотрібні, я їх тепер просто не ношу.

Звичайно, такі чудові наслідки оздоровлення очей стали можливими не лише завдяки соляризації та гімнастиці. Думаю, що перемога над катарактою і особливо над глаукомою, яка вважається невиліковною, а тим паче без хірургічного втручання, відбулася у першу чергу завдяки здоровому способу життя. Адже до зцілення очей я відчув, що значно оздоровив увесь свій організм у комплексі: відновилися функції внутрішніх органів, звільнився від багатьох недугів, таких, як радикуліт, невроз, туберкульоз легень, аденома простати, геморої і навіть поріаз, який довгий час мені не піддавався.

піднімаючи та опускаючи її. Також натискаю на БАТі під очними ямками, вібруючи нижньою губою.

· Безіменні пальці ставлю на зовнішні куточки очей, середні — на ямки скронь, вказівні — над валиками вух, трохи попереду, як на мал. 1 — 100 надавлень. Одночасно — усмішка до вух.

· Подушечкою великого пальця впродовж 1 — 3 хв. масую точки, розташовані на 3 пальці вище нижніх ліній «браслетів» на руках (між лучними та ліктьовими кістками), як на мал. 2.

· Великими пальцями впродовж 1 — 3 хв. масую точки на шиї, трохи нижче черепної кістки, як на мал. 3.

· Масую впродовж 1 — 3 хв. внутрішні куточки очей, не торкаючися очних яблук, а потім — зовнішні куточки очей.

· Масую впродовж 1 — 3 хв. точки, які знаходяться під очима, посередині.

Окрім того, для покращення живлення, тонусу м'язів, еластичності кришталика, а також для профілактики вікового послаблення зору (старечої далекозорості) раджу щоденно старанно масувати пальці рук та ніг, які мають безпосередній зв'язок з очима.

Соляризацию проводжу так: уранці, не пізніше, ніж через півтори години після сходу сонця, дивлюсь на нього. Слід при цьому стояти одною ногою у тіні, а іншою — на сонці. Хвилину дивлюсь, рахуючи до 100, а потім переходжу у тінь і рахую до 30. Повторюю цю процедуру 10 разів. **Сонце — це для очей і їжа, і пиття.** Вранішня соляризація заряджає людину енергією на увесь день.

Для тих, хто хотів би ще робити якийсь оздоровчий комплекс (а він потрібен), але не знає, чим саме можна зайнятися, я розповім для прикладу про свій.

Підйом до сходу сонця, склянка води, соляризація очей. Потім біг, гімнастика для тіла (різні вправи, присідання, перекладина, гантелі, вправи для голови, ходьба по 100 кроків, пробачте, на сідниці). Диск «Здоров'я». Уринотерапія (змащування і масування тіла, закапування в очі, промивання носа). Точечний масаж. Аутотренінг і зосередження на чакрах, сидячи у позі лотоса. Гімнастика для очей. Обливання холодною водою, контрастний душ, гідромасаж тіла сильним струменем води. Промивання очей і носоглотки підсоленою водою. їзда на велосипеді. До того ж я співаю у хорі, проводжу курси лікувального голодування, харчуюсь роздільно (овочі і фрукти, зелень, багато часнику, цибулі, каші, дуже рідко м'ясо і риба), застосовую траволікування, працюю в саду і городі.

Звичайно, ведення такого способу життя — справа непроста. І не кожен може собі дозволити таку ж систему. Та все ж, це — чудовий (і єдиний!) засіб бути молодим і здоровим у будь-якому віці.

Де брати енергію?

СИСТЕМА
НАБОРУ ЕНЕРГІЇ

Вміння не просто володіти енергетикою свого організму, але й її раціональним розподілом чи навіть якимось чином підзаряджати від Всесвітнього Інформаційно-Енергетичного Океану дає людині багато. Це вміння може і повинно бути не лише засобом продовження життя, але й дозволить омолоджувати добряче «підтопані тіла». На Сході впродовж тисячоліть існує вдало використовуються цілі системи набору (підзарядки) енергії. Пропонуємо до відома читачів одну з них, якнайпростішу.

Зазвичай організм поглинає енергію разом з їжею, водою, фізичними вправами і, головним чином, — з диханням. Однак, при цьому відбувається насичення лише в мінімальних кількостях, необхідних для його нормального функціонування. В нестабільних же, непередбачених, ненадійних умовах приплив енергії не компенсує наших втрат. Саме для подібних випадків для набору (підзарядки) енергії у великих кількостях люди опрацювали і століттями використовували різні прийоми.

Але треба пам'ятати, що **ніякі зусилля не принесуть вам успіху, якщо цим займатися без участі свідомості.** Набір енергії та її перетікання в каналах тіла здійснюється насамперед за рахунок сили вашої думки. Під час прийому енергії слід уявити собі, як вона притікає до вашого тіла та поширюється по всьому організмові, оживляє кожний м'яз, кожну клітину. І чим образніше та гостріше ви собі уявите цей процес, тим ефективнішим буде результат. Необхідно пам'ятати, що на початкових етапах тренування не слід захоплюватися, бо це може призвести до енергетичного перенапруження і навіть до психічних розладів.

Вправи по набору енергії за
рахунок ритмічного дихання

1 тиждень. Цю вправу можна виконувати тричі на день по 15 хв., включаючи 5-хв. підготовку. У ці 5 хв. звільніться від тісної одягу, сконцентруйте думки на розвитку своїх енергетичних здібностей. Сядьте вільно і максимально розслабтеся, щоб ви не відчували жодного м'язу. Наскільки це можливо, забудьте про своє тіло. Заспокойтеся.

Тепер треба дуже повільно дихати животом: вдихати — 8 сек., легко затримати повітря — 8 сек., а потім за 8 сек. поступово видихнути. Можливо, дихальний цикл у 24 сек. вам буде на початку тренувань витримати важко, — не розчаровуйтеся: все колись буває вперше. І нікуди не поспішайте, опановуйте цю нехитру систему поступово, не силуючи організм. На такий режим дихання він вийде сам.

Залишається сказати, що найкращим часом для ваших тренувань буде той, який ви самі собі виберете, хоча спеціалісти називають час перед сном. Отже: 3 х 15, з котрих по 5 хв. — підготовка.

2 тиждень. Цю вправу ескулапи радять виконувати тричі на день до або після їжі. А відрізняється вона від першої тільки технікою вдихання-видихання та часом. Отож, ті самі 5 хв. підготовки. Вдихати потрібно лише через одну ніздрю, іншу закривши пальцем — 10 сек. Потім витримайте паузу (затримка повітря) в 10 сек. і видихайте через вільну ніздрю — 10 сек. За 10 хвилин вам вдасться зробити рівно 20 циклів по 30 сек.: вдихати 10 разів через одну ніздрю, і 10 — через іншу.

3 тиждень. Третя вправа подібна до другої, лише час циклу змінюється: 15-10-15. Вдихати-видихати через різні ніздрі по черзі.

4 тиждень. При вже знайомій методиці змінюється час: 20-10-20, а час тренування — 30 хвилин. Вдихати-видихати через різні ніздрі по черзі.

5 тиждень. При вдиханні-видиханні різними ніздрями знову змінюється час: 26-8-26.

Провідником був
Ігор ЛЕВЧЕНКО

Апітерапія

КІЛЬКА ПОРАД
ВІД ЄВГЕНА
ГАПОНА (м. Київ)

Як купити справжній прополіс? Якщо ви збираєтесь купувати на базарі прополіс і хочете знати, чи він справжній, перевірте його. Добрий, якісний прополіс у воді тоне. А ще можна розрізати прополісну кульку навпіл і подивитися, чи у ній немає шматочків металу, дерева чи ще чогось. Тоді вже і купіть.

Приготування прополісного лікувального засобу. Знайдіть удома горщик або глиняну макітерку, таку, щоб була вона не полив'яна (слизька усередині), а шорстка надотик. Візьміть качалку діаметром 3-4 см і, якщо треба, торець її обробіть, щоб був напівкруглий та гладенький. Поріжте або подрібніть у будь-який спосіб шматочок прополісу.

У новий горщик налийте молока і поставте у піч, щоб стовпівся. Після цього помийте його теплою водою. Для чого? А тому, що олія, яку ви туди заливатимете і тертимете качалкою разом з прополісом, може просочуватись наскрізь через товщу черепка і горщик стане липким.

Тепер у макітру покладіть подрібнений прополіс і залийте його олією врівень з верхніми шматочками. Поставте горщик між колінами і качалкою тріть суміш, як мак. За 10 — 15 хв. прополіс почне прилипати до кінця качалки, то слід тріскою або дерев'яною ложкою зчищати його у горщик. Терти, підливаючи олію, до утворення сметано-подібної мазі. Вона повинна стікати з качалки товстою цівкою.

Тепер можна процідити цю рідину через один шар марлі у майонезну баночку. Коли все процідите, то залишки прополісу знову можна перетерти з додаванням олії і знову процідити.

Після цього візьміть стручки софори японської (на базарі продаються склянками) і висухіть їх, бо вони липкі. Висихають вони довго, то їх потрібно порізати, вибрати насіння, і, коли висохнуть, загорнути в цупку тканину чи щось інше і на чомусь твердому побити молотком. Кавомолка для цього не підійде: ви її зіпсуєте. Потім просіяти на сито. Насіння і все інше повинно бути у порошок. Отже, спочатку слід подрібнити, а потім молоти кавомолкою. Мазь готова.

НОВИЙ ПОГЛЯД: ОПТИМІЗМ ТАЛАНТУ

Ні для кого не є секретом, що реальність українського кіно більш ніж сумна. Вона – трагічна. Йдеться не просто про його занепад з відомих (фінансових) причин, а про його відсутність. Поняття ж «молоде кіно» – взагалі абстракція, несумісна з нашою злиденністю та байдужістю.

Але є ще один бік печальної медалі. Біда в тому, що, втративши кіно як вид мистецтва, ми втратили один із найефективніших, найдоступніших і найпопулярніших засобів виховання молоді: і національно-патріотичного й естетичного. Засилля на наших теле- і кіноекранах відходів чужоземної кіноіндустрії поволі вихолощує з молодих душ розуміння людських моральних засад, не кажучи вже про традиційні поняття честі, національної гідності, позбавляє молоду людину громадянських орієнтирів в часопліні життя. І від цієї поспільної мимовільної деградації нігілізмом, який вже лякає нас у наших дітях, неспроможні вирятувати жодні найпрогресивніші реформи в державній освіті, жодні – хай і найпотужніші – зусилля сім'ї та школи.

Проте не секрет, що вже й говорити на цю тему набридло. Бо треба щось робити, навіть у такій тотальній духовній стагнації. Щось чинити. І таким вчинком, такою спробою бодай зрушити сумну статистику українського молодого кінематографа став Всеукраїнський огляд студентських кінорежисерських робіт, організований Всеукраїнським товариством «Просвіта» імені Тараса Шевченка. На кінокурс представили свої роботи близько 30 студентів різних курсів режисерських факультетів Харківської державної академії культури, Київського інституту театрального мистецтва та Інституту кіно і телебачення при Київському Національному Університеті культури та мистецтв. І вже таке представництво вселяло оптимізм: як-не-як, є ще люди в Україні, які, не зважаючи ні на що, вчать дітей зневаженого в державі «кіна», бодай теоретично, певно, вірячи, що ситуації у мистецтві

мінються: сьогодні – занепад, завтра – розквіт.

Не розчарував і сам перегляд студентських робіт. А режисерська та операторська робота, акторська гра, пошук та експеримент деяких приємно здивували далеко не учнівським рівнем поважне журі огляду, до якого входили знані кінорежисери, викладачі та письменники Юрій Терещенко, Богдан Жолдак, Юрій Ляшенко, Володимир Андрощук, Любов Голота, Олександр Дзюкун, Дмитро Головачов, Сергій Гордієв та Наталя Скринник.

Взагалі, скидалося на те, що творча молодь краще за нас орієнтується в проблемах життя і кіномистецтва, бо дивиться на них «ізсередини» новим, молодим, незаангажованим і не обтяженим стереотипами оптимістичним поглядом, намагаючись без нас їх вирішити. Особливу одностайність у цьому бажанні виявили вихованці Інституту кіно і телебачення при КНУКіМ. Яскравий мозаїчний портрет української дійсності відтворили зі скалок власних осмислень (ліричних, романтичних, саркастичних) у 18-хвилинному альманасі «Братам Люм'єрам присвячується» 8 першокурсників із майстерні Романа Гирмана. Але з цього талановитого колективного «епічного» полотна журі відзначило довершені мініатюри Олени Єляшович «На крилах любові», «Ніжне серце» Ганни Бистрицької та «Моя батьківщина» Євгенії Мірошниченко. В останній роботі вражає здатність юного режисера ефектами імітації відтворити гірку правду про «всезростаючий» добробут маленького українця: герої незворушно сьорбають із порожніх тарілок, відпивають з порожніх келихів, дивляться в порожній екран телевізора... Отаке життя...

Талант – величина постійна. Він або є, або його нема. І це помітно з першого поетичного рядка, з першої кінематографічної роботи. Прибуває тільки досвід і майстерність, які вже виводять на вершини професії. Робота першокурсника Алана Бадоева «Сповідь перед життям. Кос-

тянтин Степанков» засвідчила небуденне обдарування її автора, вміння відкрити невідоме у відомім, викликати героя на одкровення, можливо й незвичне для нього, а в данному випадку, примусити глядача подивитись на Степанкова іншим – новим поглядом.

Суголосною з ідеєю огляду стала несподівана увага молодих режисерів до проблем звичайної, маленької людини, до потрясаючих, майже шекспірівських колізій її долі, непомітних для митців за буденністю щоденного життя. Світлим щемом любові до своїх героїв – старого музиканта і жінки-кондуктора київського автобуса – пройняті талановиті роботи Євгенії Євтушенко «І біс і браво...» та «Рейс-21» Дмитра Малкова. В цьому плані особливо вирізняється інтригою новела Олександри Гейлик «Житель країни Іннеара» – про міського дивака, який

Письменникам Павлу Мовчану та Борису Жолдаку сподобались фільми обох Тарасів

душі: зустрічі з буденною жорстокістю дорослих. Темі прозоріння людини, яка зробила буденну жорстокість своїм фахом – робітника скотобійні – присвячена робота Тараса Томенка «Бійня». Своє бачення цього поспільного суспільного явища молодий режисер демонст-

конання, що тільки через мистецтво, безжалібно, гротескно-іронічне зійде до нас катарсис, рятівне очищення від ідеологічної скверни.

Чимало студентських творів, на думку журі, позначені і добротною операторською роботою, пошуком засобів самовираження, сміливим молодежним експериментуванням, як-от «Поштова листівка» Юрія Морозова – такий собі модерновий кліп до ненаписаної пісні про плинність і цінність людського життя тощо.

Та попри загальне добре враження від огляду, на якому переміг оптимізм молодого таланту, журі відзначило і прорахунки, які стосуються не стільки конкретних студентських робіт, скільки загальних тенденцій української школи кінематографії. Молодим кінорежисерам у пошуках власної естетики у хаосі кінематографічних штамтів не вистачає досвіду української кінематографічної (практичної) школи, відчутна перерваність традицій, ба, навіть «учнівства» у визначних вітчизняних майстрів. А звідси (як результат) – неухва до власної національної ідентичності, того невластивого флеру, без якого просто немає митця, навіть якщо він мислить себе сином Всесвіту. М'яко кажучи, завтрашні майстри українського кіно не відчувають себе українськими митцями. Бо ж навіть фільми автори озвучують російською, урізноманітнюючи титри ще й фразами з англійської.

Зважаючи на це, до участі в наступному огляді-конкурсі допускатимуться тільки україномовні студентські короткометражні фільми.

А переможцями цьогогорічного огляду студентських робіт «Новий погляд» стали: Андрій Сторожук – перше місце за фільм «Квітка для Леніна»; друге місце – Тарас Ткаченко («Кізонька») та Олександра Гейлик («Житель країни Іннеара»); третє розділили Дмитро Малков «Рейс-21», Алан Бадоев «Сповідь перед життям. Костянтин Степанков», Євгенія Мірошниченко «Моя батьківщина», Олена Єляшович «На крилах любові». Спеціальний приз голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка отримав Тарас Томенко за фільм «Тир». Десять авторів стали дипломантами конкурсу-огляду «Новий погляд».

З чим ми і вітаємо всіх учасників конкурсу.

Галина ТАРАСЮК

Почесне журі під час роботи огляду-конкурсу

живе, здавалося б, в якомусь позасуспільному позачасі за системою нібито неадекватних естетичних цінностей, яких... часом бракує нам, адекватним. І фільм, і герой залишають (до честі авторів) враження чи то розіграшу, чи то епатажу, чи то гіркої документальної правди, провокуючи роздуми про несхожих на нас ближніх.

Серед студентських робіт, представлених на огляд найстарішою кузницею кінематографічних кадрів – кінорежисерським факультетом Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, журі відзначило, можливо, єдиний соціально наскладений фільм «Пірнаю» Володимира Дошук, в якому автор намагається відтворити, бодай ескізно, суспільно-політичну буденність столиці. А також ліричну розповідь про пошук ідеалу Миколи Воротинцева «Портрет», наївно чистий протест двох юних душ проти сірості світу – «Графіті» Євгена Хворостянка, анімаційний фільм Євгенії Ільменської «Укенд». У добрих традиціях українського поетичного кіно акварельно виписана мініатюра Тараса Ткаченка «Кізонька» – притча про першу драму дитячої

рує у досить зрілому фільмі «Тир».

Приємно вразила динамічність, багатоплановість, а головне, гуманістичність робота Євгена Матвієнка «Іграшка». 10 хвилин тримають глядача в напрузі збитошні безтурботні перебої по алеях міського парку дитячої іграшки – автомобільчика з дистанційним управлінням, під гучний сміх вихоплюючи з натовпу перехожих типажі й характери, провокуючи смішні і сумні ситуації. І враз все це обривається, і в кадрі – хлопчик, голосом якого щойно реготала іграшка, якого молодда красива мама відвозить від нас на інвалідному візочку. І маленька деталь: допіру ще збитошний автомобільчик біжить за ними, як покірне щеня, залишивши враження глядача дивитись ім услід, тамуючи в душі бурю почуттів.

Харківську школу юного українського кіно гідно представив студент державної академії культури Андрій Сторожук. Його гротескові «кліпи»: «Квітка для Леніна» і «Трактор» – погляд митця нового покоління на нашу абсурдно-криваву історію, ідіотизм радянського ідопоклонства, нашу майже незнищенну совковську ментальність. І пере-

Вкурс (майстерня І. Савченка) зліва направо: Костя Денисюк, Женья Хворостянка, Ганна Шкарупа, Тарас Томенко, Тарас Ткаченко

Засновник — Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Реєстраційне свідоцтво № 1007 від 16.03.1993 р.

Головний редактор
Любов Голота

Шеф-редактор Павло МОВЧАН
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, А. Журавський, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Комп'ютерна верстка — Ірина Шевчук

Адреса «Слова Просвіти»: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8. Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, тел. 228-01-30. E-mail: prosvita@iatp.org.ua

Індекс 30617.

Зам. № 3301206.

Наклад 3000.

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті «Преса України»